

Türk Yatırımcılar için
KAZAKİSTAN'DA

Yeni Dönem
Yatırım Fırsatları

KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ
ANKARA BÜYÜKELÇİLİĞİ

KAZAKİSTAN

HAKKINDA

Kazakistan Cumhuriyeti Avrasya'nın ortasında yer almaktadır. Ayrıca Kazakistan topraklarının %10-u Avrupa'da bulunmaktadır.

Kazakistan toprak büyüklüğü bakımından dünyada **9.** sıradadır. (Batı Avrupa büyüklüğünde)

Kazakistan'ın kuzeyde ve batıda Rusya ile 7 591 km'lik (dünyanın en uzun toprak sınırıdır), doğuda Çin ile 1 783 km'lik, güneyde Kırgızistan 1 242 km'lik , Özbekistan ile 2 351 km'lik ve Türkmenistan ile 426 km'lik sınırı vardır. Ülkenin güneybatıda Hazar Denizi, güneyde ise Aral denizine kıyısı vardır. Bununla birlikte Azerbaycan'a ve İran'a ulaşan deniz çıkışına sahiptir.

YÜZ ÖLÇÜMÜ

2.724.900 km²

NÜFUS

18 468 900 kişi

Şehirleşme oranı: 57%

BAŞKENT: **Nur-Sultan**

PARA BİRİMİ: **tenge** (KZT)

1USD= 382,56KZT (01.06.2019/ Kazakistan Merkez Bankası)

İDARİ TEŞKİLATI:

14 Eyalet ve 3

eyalet statüsündeki şehir

Resmi dil:

Kazakça

Çok kullanılan diller: Rusça, İngilizce, Türkçe, Çince, Korece, Almanca, Fransızca

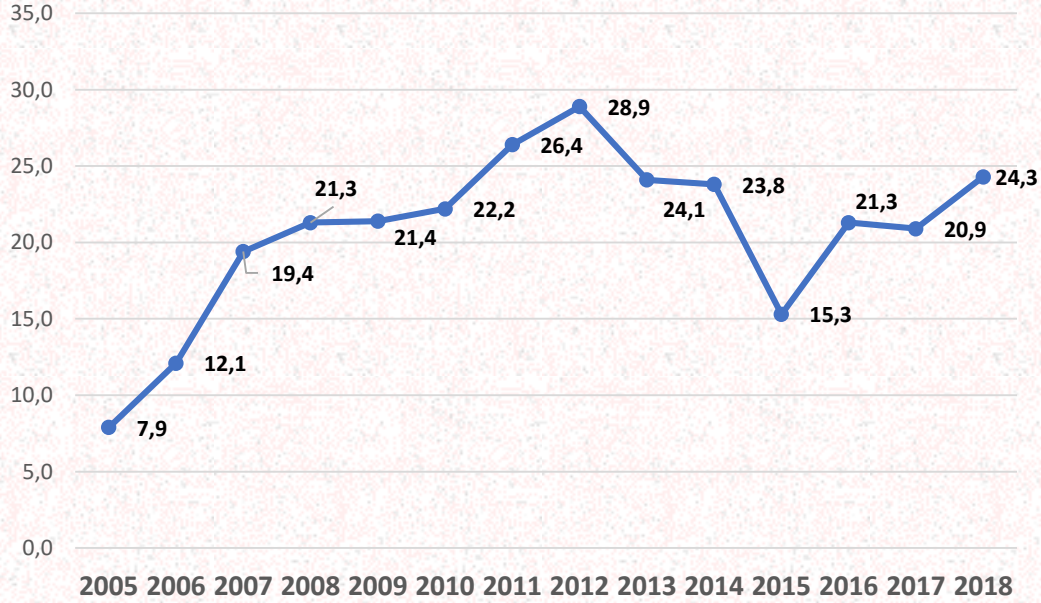
SAAT:

GMT+6 (Nur-Sultan, Almaty)

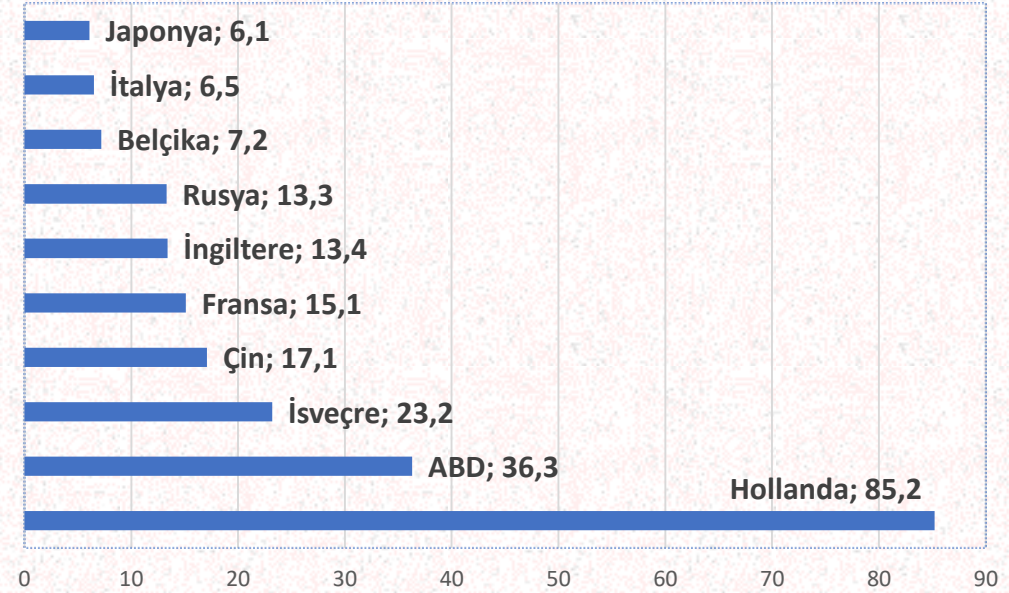
2005-2018 YILLARI ARASINDA

KAZAKISTAN'A 290 MİLYAR DOLAR YABANCI YATIRIMI ÇEKİLDİ

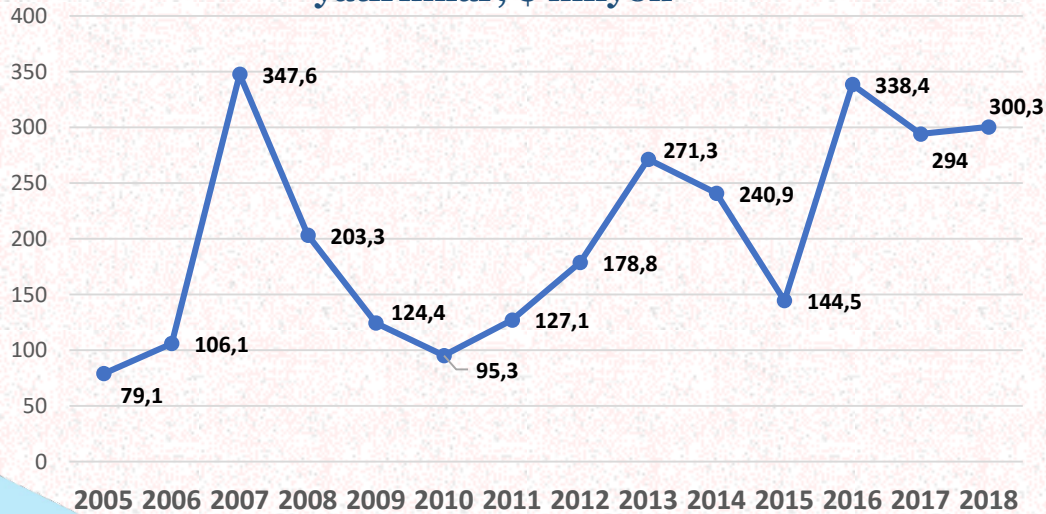
Kazakistan'ın çektiği doğrudan yabancı yatırım, \$ milyar

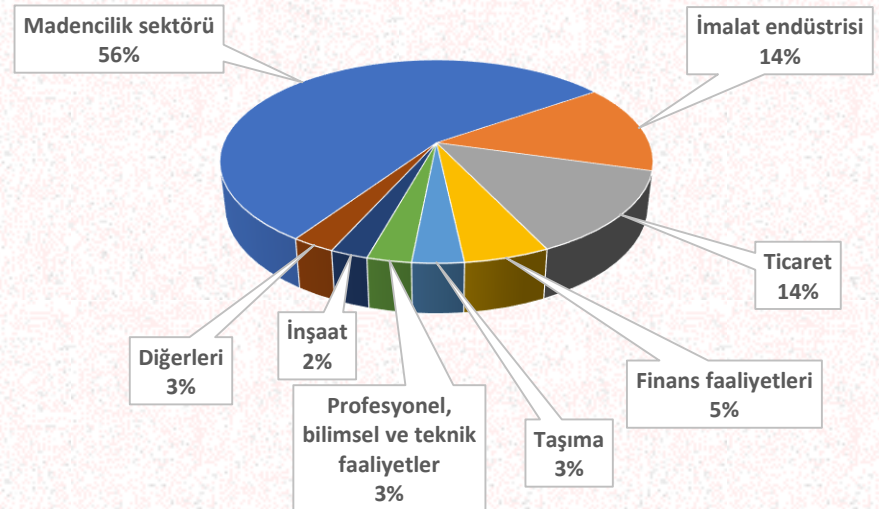
2005-2018 öncü yatırımcıları, \$ milyar

Kazakistan'a Türkiye'den çekilen doğrudan yatırımlar, \$ milyon

Sektörle çekilen doğrudan yatırımlar, %

KAZAKİSTAN'A

YATIRIM YAPMA NEDENLERİ

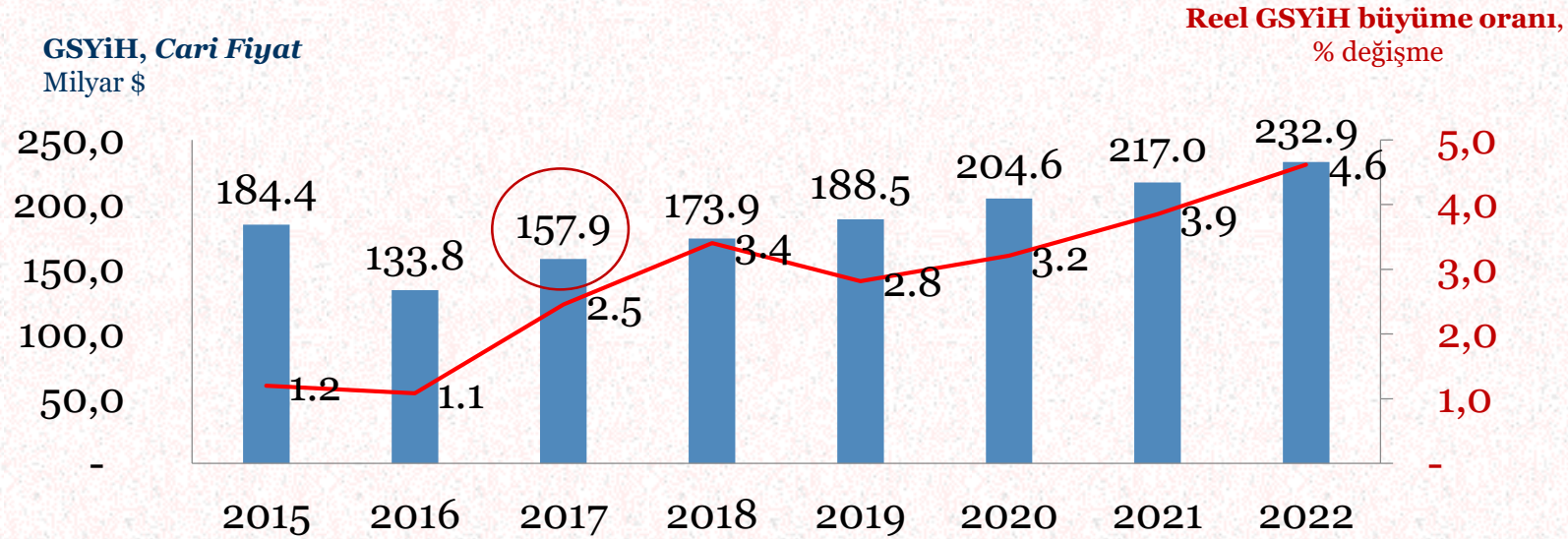
Kazakistan'da yatırım yapmak için 12 NEDEN

- 1 Orta sınıfın büyümesi ve alım gücünün artmasıyla gelişen siyasi, sosyal ve ekonomik istikrar.**
Yıllık GSYİH büyümesi: %4
- 2 Kazakistan'ın Avrasya Ekonomi Birliği (Rusya, Belarus, Kırgızistan ve Ermenistan), Avrupa, Güney Doğu Asya, Çin, Türkiye, Orta Asya ve Yeni İpek Yolu ülkeleri pazarına erişimi.**
- 3 Proaktif olarak iş ortamı iyileştirme politikasına sahip olan Kazakistan, Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Endeksi (Doing Business) 2019 sıralamasında 28. sırada yer almaktadır. Ülke kapsamlı yatırım koruma sistemi ve yatırım anlaşmazlıklarının çözümü için ayrı yasal işlemlere sahiptir. Bunun yanı sıra Astana Uluslararası Finans Merkezi (AUFM)'nde sivil ve ticari uyuşmazlıkların çözümü için en yüksek uluslararası standartlara sahip AUFM Mahkemesi ve Uluslararası Tahkim Merkezi faaliyet göstermektedir.**
- 4 Astana Uluslararası Finans Merkezi** sermaye piyasaları, varlık yönetimi, özel bankacılık, FinTech, İslami Finans ve Yeşil finans alanlarında gelişmeye odaklanmaktadır.
  - ✓ *AUFM üyelerine ve çalışanlarına, 50 yıllık vergi muafiyeti; para birimi, vize ve çalışma rejimleri alanlarında da basitleştirilmiş çeşitli teşvikler sunulmaktadır.*
  - ✓ *Birleşik Krallık kökenli hakimlerin başkanlığındaki AUFM Mahkemesi, İngiliz ortak hukuk usulleri ve önde gelen uygulamalara dayanan ve Kazakistan Cumhuriyeti mahkemelerinden ayrı ve bağımsız olan, Avrasya'da ilk kez uygulanan hukuk sistemini sağlamaktadır.*
  - ✓ *Uluslararası Tahkim merkezinde taraflar tahkim, arabuluculuk ve alternatif uyuşmazlık çözümlerine erişebilmektedir. Ayrıca, hakimlerin atanması konusunda tarafların gizliliği ve daha fazla kontrolünü sağlamaktadır.*
- 5 Kazakistan ve komşu ülkelerindeki pazarın toplam nüfus büyüklüğü 500 milyondan fazladır.**
- 6 Ortalama 30.6 yaşına sahip olan iyi eğitilmiş ve profesyonel işgücü.**
- 7 Doğal Kaynaklar.** Kazakistan, dünya doğal kaynaklar rezervi sıralamasında **6.** sırada yer almaktadır. Periyodik tablonun **110** elemanından **99'u** Kazakistan topraklarında keşfedilmiş, **70'i** araştırılmış, **60'ı** çıkarılmış ve kullanılmıştır. Kazakistan'ın madeni kaynakları yaklaşık **46** milyar USD tahmini maliyeti olan **5004** yataktan oluşmaktadır.
- 8 Düşük Üretim Maliyeti.** Kazakistan, fDi 2018/19 Geleceğin Üretim Bölgeleri raporunun "Maliyet Verimliliği" kategorisinde 73 ülke arasında 1. Sırada yer almaktadır.
- 9 Ekonominin çeşitli sektörlerinde geniş yatırım fırsatları:** makine yapımı, madencilik, tarım ve gıda sektörü, kimyasallar, metaller, altyapı ve lojistik, ticaret.
- 10 Teşvikler, Finansal Destek ve Bürokratik Kolaylık:** Kazakistan'da 12 Serbest Ekonomi Bölgesi ve 24 Özel Sanayi Bölgesi bulunmaktadır.
- 11 Özelleştirme** planı programı kapsamında devlet ve yarı kamu sektörünün **780'den** fazla kurumu özelleştirilmektedir.
- 12 «Kazakh Invest» ve «Kazakh Export» tarafından destek.** Yatırıma teşvik ve iş kolaylaştırma Ulusal Şirketi yabancı yatırımcılara tek pencere şeklinde hizmet vermektedir. Kazakh Invest Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti adına tek müzakereci olarak faaliyet göstermektedir.

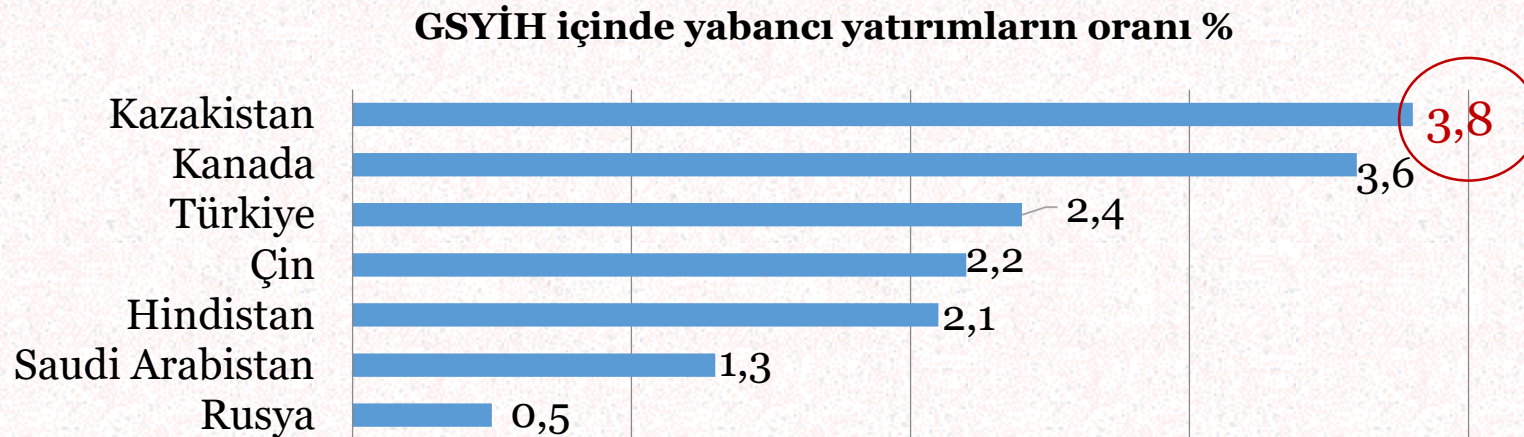

EKONOMİK İSTİKRAR

- ✓ Kazakistan Kafkasya ve Orta Asya'nın en büyük ekonomisi. 2018 yılında Orta Asya toplam GSYHsi **230 milyar\$**. Onun %72,7'lik payı (**170,5 milyar\$**) Kazakistan'a aittir.
- ✓ Orta Asya'ya olan toplam DYY **27 milyar\$** aşmıştır. Onun %89'luk payı (**24,3 milyar\$**) Kazakistan'a aittir
- ✓ Dünya Bankasının 2017 küresel GSYİH sıralamasında 200 ülke içinde **55.** sırada.
- ✓ BDT ülkeleri arasında kişi başına düşen DYY sıralamasında **1.** sırada

Kaynak: KC Ulusal Ekonomi Bakanlığı, Ulusal Bank

AVRASYA EKONOMİ BİRLİĞİ

- Kazakistan'ın AEB'ne üyeliği, yatırımcıları Rusya pazarına (nüfus: 140 milyondan fazla) ve Birliğin pazarına (toplam nüfus: 180 milyondan fazla) girme fırsatı sunmaktadır.
- Ayrıca, Kazakistan Orta Asya ülkeleri pazarına (nüfus: 50 milyon), Hazar Denizi komşu ülkeleri (nüfus 235 milyon) ve Batı Çin (210 milyon) pazarına girme fırsatı sunmaktadır.
- AEB'nin Avrupa Birliği, Orta Doğu, Güneydoğu ve Güney Asya ülkeleri ile işbirliği için iyi fırsatlara sahiptir.

AEB 2016 YILI EKONOMİK GÖSTERGELERİ

PETROL ÜRETİMİ

628,3 milyon ton

Dünyada 1. sıra

Dünya toplamı içinde %14,6

DOĞALGAZ ÜRETİMİ

686,2 milyon ton

Dünyada 2. sıra

Dünya toplamı içinde %18,4

KÖMÜR ÜRETİMİ

489,6 milyon ton

Dünyada 6. sıra

Dünya toplamı içinde %5,8

BRÜT BUĞDAY HASADI

76 milyon ton

Dünyada 2. sıra

Dünya toplamı içinde %9

ET ÜRETİMİ

7,9 milyon ton

Dünyada 4. sıra

Dünya toplamı içinde %3,5

SÜT ÜRETİMİ

45,4 milyon ton

Dünyada 3. sıra

Dünya toplamı içinde %7

ÇELİK ÜRETİMİ

76,2 milyon ton

Dünyada 5. sıra

Dünya toplamı içinde %4,5

DÖKME DEMİR ÜRETİMİ

54,6 milyon ton

Dünyada 3. sıra

Dünya toplamı içinde %5,1

DEMİRYOLLARI UZUNLUĞU

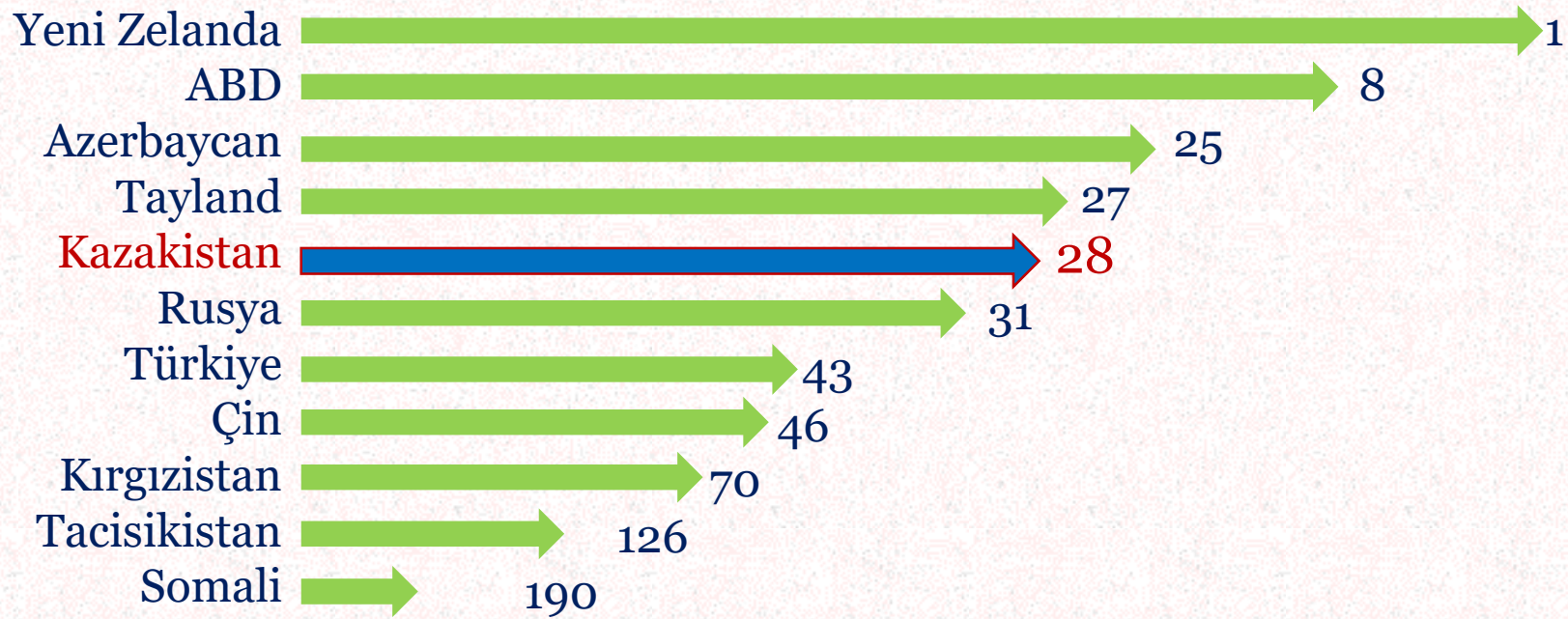
107,0 bin km

Dünyada 2. sıra

Dünya toplamı içinde %7,8

DOING BUSINESS 2019 SIRALAMASI

- Dünya Bankası ve «Doing Business» Uluslararası Finans Kurumu raporlarına göre Kazakistan iş yapma kolaylığı açısından **28.** sırada

Doing Business Alt Bileşenleri	Azınlık Yatırımcıları Koruma	Sözleşmelerin Uygulanması	Gayrimenkul Tescili	İflasın Prosedürleri	İş Kurma	Vergi Ödeme	İnşaat Ruhsatı Alma	Elektrik Bağlantısı	Kredi Alma	Sınır Ötesi Ticaret
Sıra	1	4	18 <i>Sadece 3 gün</i>	37	36 <i>Sadece 5 gün</i>	56	35 <i>Sadece 100 gün</i>	76	60	102

ULUSLARARASI GARANTİ

- Yatırımların korunması ve güvenliği Kazakistan kanunlarınca garanti edilir
- Cumhurbaşkanı bünyesinde **Yabancı Yatırımcılar Konseyi** ve **Yatırım Ombudsmanı (Başbakan)**
  - ✓ Yatırım Ombudsmanı yalnızca Kazakistan'daki yatırım faaliyetleri sırasında ortaya çıkan sorunların çözümüne yardımcı olmak için değil, aynı zamanda yürürlükte olan norm ve standartların etkililik ve uygunluk açısından izlenmesini sağlamak için tasarlanan yatırım ortamını iyileştirmeye yönelik tedbirlerden biridir
- Kazakistan-Türkiye Yatırımlarının karşılıklı korunması ve teşviki hakkında anlaşması
- İngiliz hukukuna dayalı Astana'da Uluslararası Finans Merkezi'nin temelinde bağımsız yabancı mahkeme
- Bunlarla birlikte Yatırımcı Haklarının korunması için «Yatırımları ve girişimciliği koruma» Projesi hayata geçirilmiştir
  - ✓ Ajansın asıl görevi, yolsuzlukla mücadele desteği için başvuran yatırımcılar işlem sürecinde bürokratik gecikmeleri ve yolsuzluk maliyetlerini ortadan kaldırmaktır.
  - ✓ Proje uygulaması süresince, işadamları tarafından **153** başvuru alınmış, onların **129'u** işadamları lehine çözülmüş, geri kalanı ise hazırlık aşamasındadır

Günümüzde Kazakistan'da,

- Devletler ve yabancı bireyler arasındaki yatırım uyuşmazlıkların çözümü ile ilgili 1965 tarihli Washington Sözleşmesi
- Yabancı tahkim kararlarının tanınması ve uygulanması ile ilgili New York Sözleşmesi yürürlüktedir.

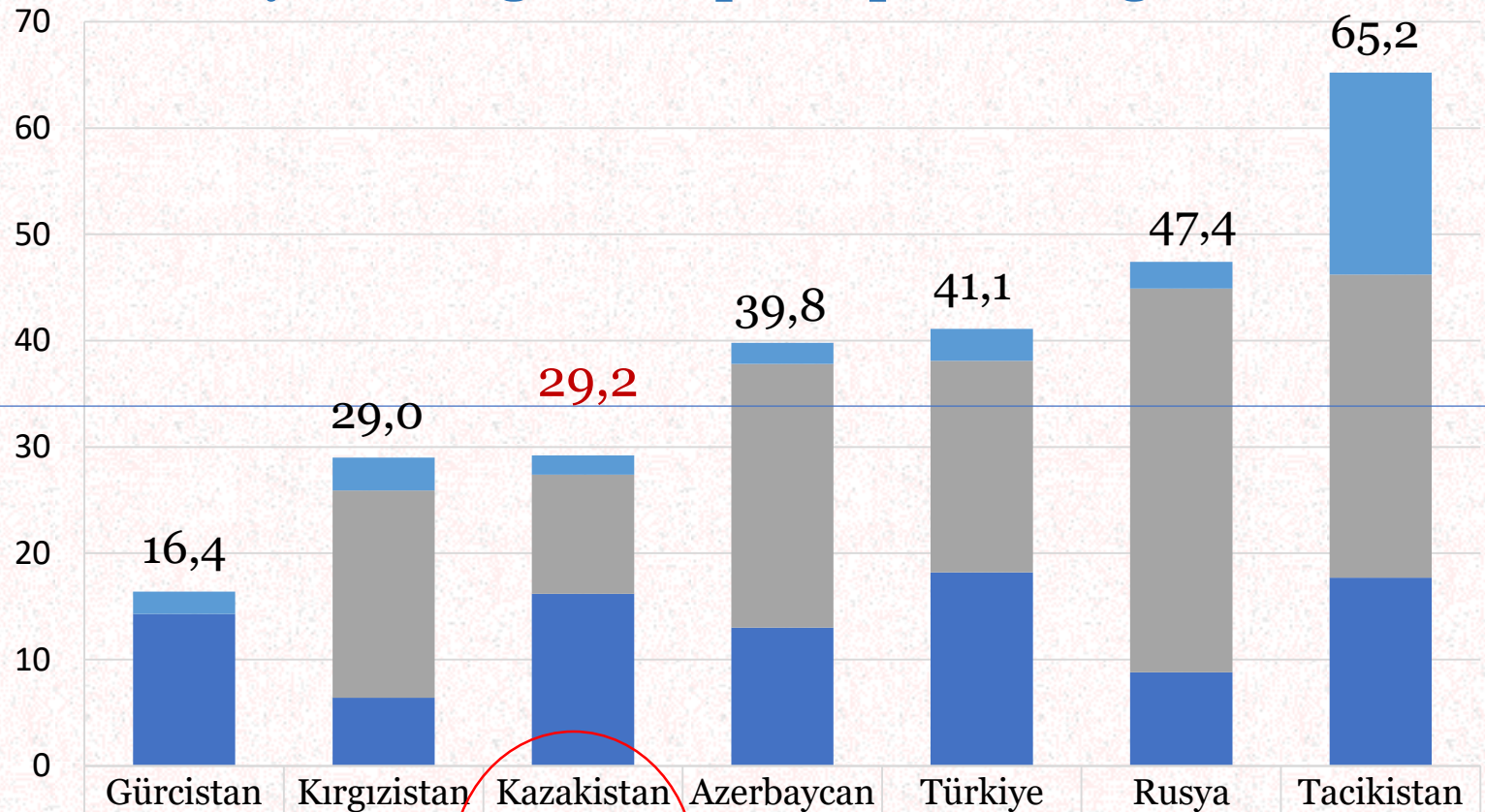
KAZAKİSTAN KREDİ NOTLARI

Ülke	Standard&Poor's	Moody's	Fitch Ratings
 Kazakistan	BBB-	Baa3	BBB

ELVERİŞLİ VERGİ SİSTEMİ

- PwC ve Dünya Bankası «Vergi Ödeme 2017» raporuna göre Kazakistan Elverişli Vergi Sistemi bakımından Dünyada **189** ülke içinde **18.** sırada yer almaktadır.

Orta Asya ve Doğu Avrupa Toplam Vergi Oranı

Bölge Ortalaması: **34,2**

	Gürcistan	Kırgızistan	Kazakistan	Azerbaycan	Türkiye	Rusya	Tacikistan
■ Diğer Vergiler	2,1	3,1	1,8	2	3	2,5	19
■ Kurumlar Vergileri	0	19,5	11,2	24,8	19,9	36,1	28,5
■ Gelir Vergileri	14,3	6,4	16,2	13	18,2	8,8	17,7

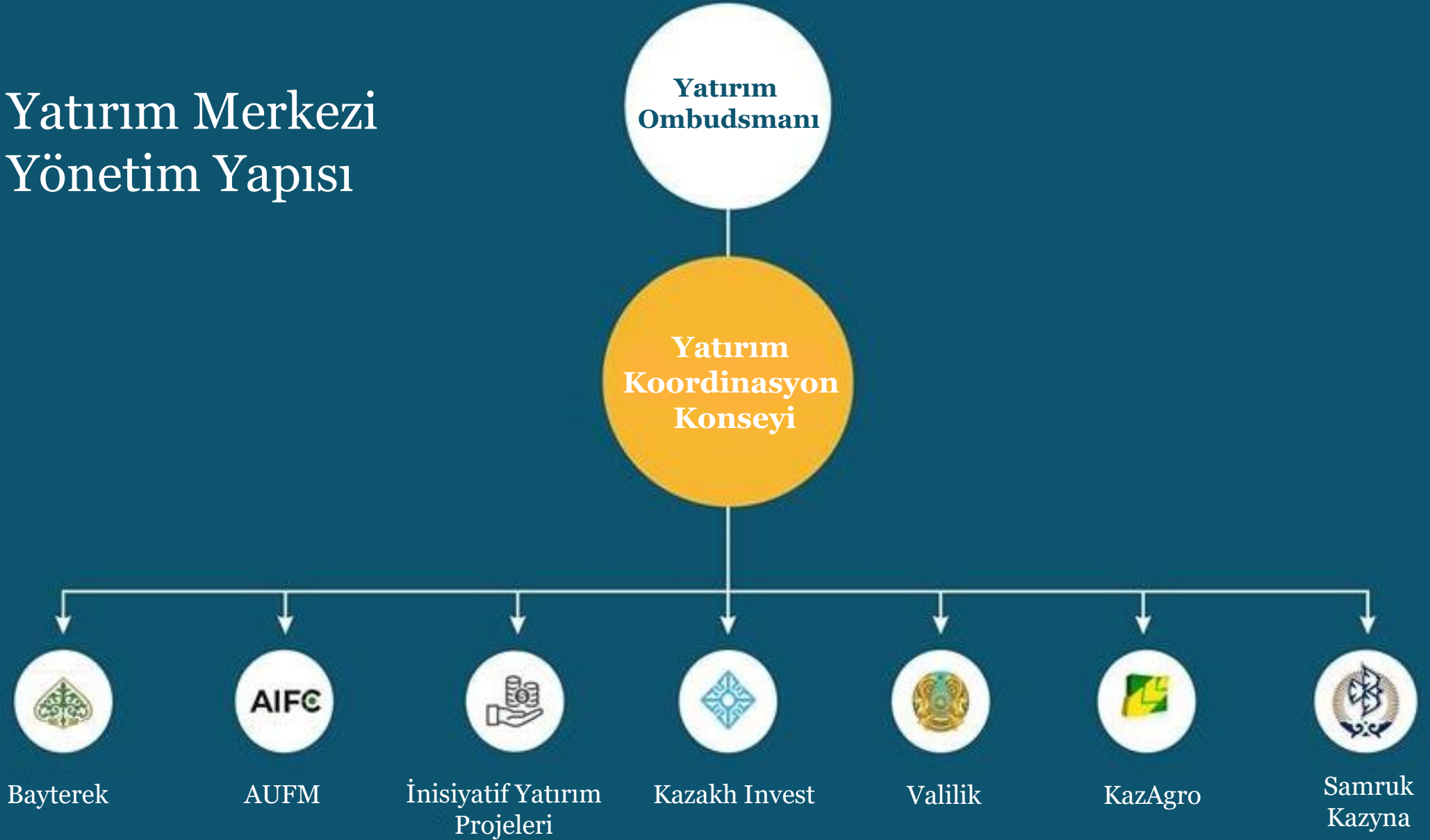
ASTANA ULUSLARARASI FİNANS MERKEZİ

AIFC Astana
International
Financial
Centre

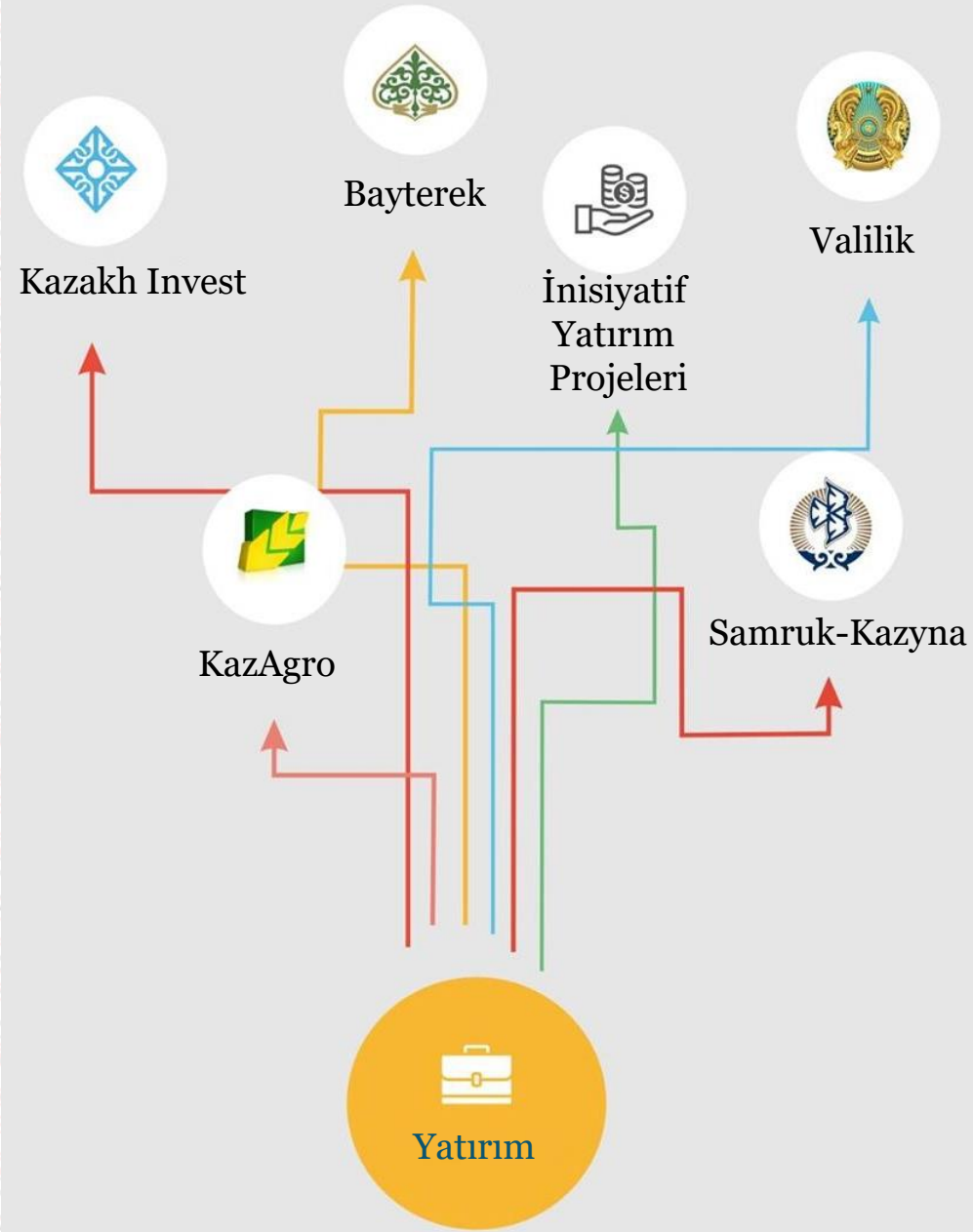

AUFM ÇERÇEVESİNDE YATIRIM KOORDİNASYON KONSEYİ VE YATIRIM MERKEZİ

Yatırım Merkezi Yönetim Yapısı

AUFM yatırımları çekmek için bölgesel bir merkez olmayı hedeflemektedir. AUFM-da yatırımcıların faaliyetleri İngiliz yasalarına göre denetlenmektedir. AUFM çerçevesinde Yatırım girişlerine arttırmak amaçlı tüm kalkınma kurumlarının bir pencere ilkesine göre birleştiği yabancı yatırımcılarla çalışan bir ekosistem oluşturulacaktır

Eskiden

Günümüzde

ASTANA ULUSLARARASI FİNANS MERKEZİ (AUFM)

AUFM'in geliştirilmesinin ana stratejik yönleri

1. Sermaye piyasasının gelişimi (capital markets).
2. Varlık yönetimi araştırma ve pazarı geliştirilmesi (asset management).

Ek Yönleri

3. Kişisel varlık yönetimi (private banking)
4. İslami finans (Islamic finance)
5. Alternatif yatırım (private equity funds, hedge funds, venture capital).

AUFM eski Sovyet coğrafyasında hiçbir benzeri olmayan, yatırımcılar için özel koşullar sağlayacaktır:

- ✓ EXPO temelinde oluşturulan modern altyapı;
- ✓ 50 yıllık bir süre için vergi ödemesinden muafiyet (mali ve yan hizmetler, PIT, arazi vergisi, emlak vergisi gelirleri için CIT);
- ✓ 2 yıl boyunca ücretsiz ofis kiralama;
- ✓ AUFM üyeleri ve çalışanları için basitleştirilmiş döviz, vize ve çalışma rejimi

- ✓ Astana Uluslararası Finans Merkezi (AIX) Borsasının hissedarları arasında GoldmanSachs, Şangay Borsası, İpek Yolu Fonu ve NASDAQ yer almaktadır

- Astana Uluslararası Finansal Merkezi (AUFM) GFCI Uluslararası Finansal Merkezleri Küresel Endeksinde 102 ülke arasında **51.** sırada yer aldı. Geçen yılın Mart ayı göstergesine göre AUFM 37 pozisyon yükselmiştir.
- Ayrıca AUFM "Doğu Avrupa ve Orta Asya" sıralamasında **Birinci** oldu. GFCI sıralaması: Dünya Bankası, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve diğer örgütlerin 130'dan fazla makroekonomik göstergelerini hesaba katarak, çevrimiçi anketten finansal merkezlerin 29 binden fazla değerlendirmesine dayanmaktadır. GFCI, «iş ortamı», «finansal sektör gelişimi», «altyapı faktörleri», «işgücü sermayesi», «itibar ve genel faktörler» gibi kriterleri içermektedir.

AUFM: Astana'da kotasyon avantajları

Sermaye piyasasına girmek, yatırımcılar için çok çeşitli fırsatlar doğurmaktadır.

Altyapı	Likidite	Yatırımcılar
 <p>Ortak Hukuk ilkelerine ve uluslararası standartlara dayanan özel yargı yetkisi</p>	 <p>Şirketin stratejik planlarının geliştirilmesi ve uygulanması için gerekli sermaye havuzuna erişim</p>	 <p>Yatırımcılar için vergi imtiyazları (sermaye kazançları, temettüleri ve kupon faizi vergilendirilmemektedir), bu da şirket için ek bir yatırım cazibesi yaratmaktadır.</p>
 <p>Tam hizmet zinciri ile son teknoloji ürünü borsa altyapısı (yurtdışında satış sonrası hizmetler)</p>	 <p>Listelenen şirketlerin piyasa değerini belirleme fırsatı</p>	 <p>Yerel ve yabancı piyasa katılımcıları arasındaki sinerji (varlık yöneticileri, özel bankacılık, özel tüccarlar)</p>
 <p>AUFM'nin tanınmış global piyasa oyuncuları ile ortaklığı (NASDAQ ve diğerleri)</p>	 <p>Finansal tablolar ve şirket faaliyetlerini uluslararası UFRS standartları ve kurumsal yönetim ile uyumlu hale getirme</p>	 <p>Kazakistan ve dış pazarlarda halka arz gerçekleştirme konusunda geniş deneyime sahip önde gelen sigortacılar ile işbirliği</p>
 <p>Küresel ve Kazakistan yatırım camiasından yüksek ilgi düzeyi</p>		 <p>AIX'de finansman çekmek, yurtdışında finansmandan daha ucuz olacaktır</p>

AUFM'nın Dünya Finans Merkezleri İle Karşılaştırılması

En iyi uygulamalar							
Hükümet- finansal merkezi gelişiminin kilit ajanıdır		✓	✓	✓	✓		✓
Bağımsız Mahkeme ve İngiliz Hukuku	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Güçlü ve likit sermaye piyasaları	✓	✓			✓	✓	✓
Üyelerin minimum kontrol edilmesi ve vergilendirmesi		✓	✓				✓
Uygun sosyal çevre	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ulusal Refah Fonu'nun üyelerin		✓	✓				✓
Yüksek uluslararası taşımacılık erişilebilirliği	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Net bir değer önerisi ve açık bir uygulama planı		✓	✓		✓		✓

Londra

Paris

New York

Astana

Singapur

Dubai

Toronto

Robin Jacob
Hakim

Rupert Jackson
Hakim

Lord Woolf CH
Baş Hakim

Jack Beatson
Hakim

Stephen Richards
Hakim

Lord Faulks
Hakim

Andrew Spink
Hakim

Thomas Montagu-Smith
Hakim

Patricia Edwards
Hakim

- Kazakistan Cumhuriyeti Anayasa Yasası uyarınca AUFM mahkemesi bağımsızdır ve Kazakistan'ın herhangi, yargı sistemine girmemektedir. Böylece AUFM Yönetim Kurulunun kararıyla, İngiltere ve Galler'in prosedür ilkeleri ve normlarına ve (veya) dünyanın önde gelen finans merkezlerinin standartlarına dayanması gerekir.

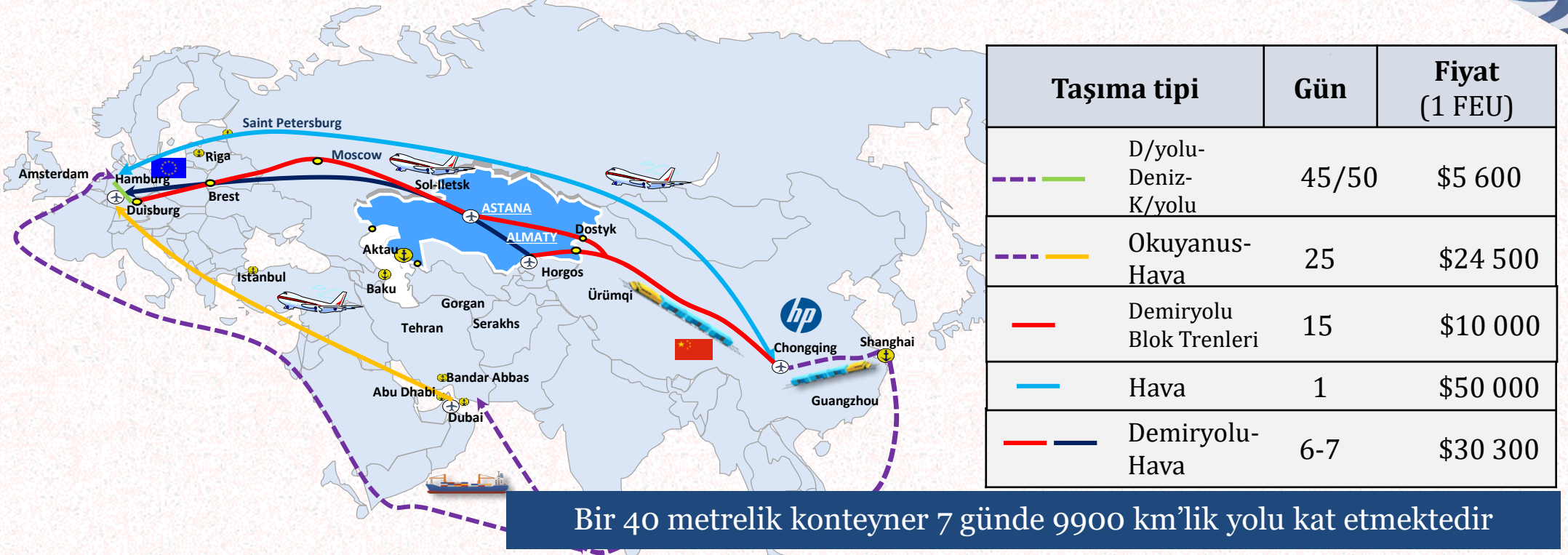
GENİŞ PİYASA VE LOJİSTİK KOLAYLIĞI

Yeni İpek Yolun merkezi olan Kazakistan, Avrasya'nın kalbinde, Avrupa ile Çin arasında yer almaktadır. Dolayısıyla doğudan batıya ve kuzeyden güneye doğru ana geçiş koridorları için doğal bir kavşak haline gelmiştir. Kazakistan'da yatırım yapmak artık lojistik ve ulaşım açısından üretim ve ihracat fırsatı olarak değerlendirilmeli.

- Çin sınırındaki Khrogos kuru limanı, Hazar denizindeki Aktau limanı, İran'ın güneyindeki Bender-Abbas limanı ve Basra Körfezi ile Orta Asya ülkelerini bağlayan Kazakistan- Türkmenistan- İran demiryolu koridoru, Lianyungang (Çin) 'tan St. Petersburg (Rusya)'a yük taşımacılığı süresini 10 güne kadar azaltan Batı Çin- Batı Avrupa transit koridoru vb. gibi bir dizi altyapı projeleri uygulanmaktadır.
- Kazakistan üzerinden transit geçiş hacmi son birkaç yılda önemli ölçüde artmıştır (2015'te 47000 TEU'dan 2020'ye kadar 1700000TEU'ya çıkması planlanmaktadır)
- Kazakistan üzerinden Uluslararası 6 demir yolu (Avrupa-Çin-Avrupa, Hazar denizi, Körfez ülkeleri, Orta Asya vb.) ve 11 karayolları geçmekte. Kazakistan son 10 yılda ulaştırma ve lojistik alanına 30 milyar \$ yatırım yaptı. Bunlara 3.000 km demir yolu, 12.000 km yeni otopan ve yol modernizasyonu dahil. Önümüzdeki 3 senede ilave 8 milyar \$ yatırım öngörülmekte.
- 2018 senesinde AB-Çin-AB istikametinde Kazakistan üzerinden 3163 tren taşımacılığı yapıldı. Bu istikametteki toplam tren taşımacılığın 60% demek. Son 7 yılda 200 kata artmış (2017 göre 40%). 2018'de 400 bine yakın konteyner veya 20 milyon ton yük taşımacılığın önümüzdeki 5 senede 5 milyon ulaşması beklenmekte.
- 2018 Aktau-Baku-Tbilisi-Kars demir yolu ile 1500'ye yakın konteyner taşımacılığı yapıldı.

ULAŞIM GÜZERGAHLARI VE LOJİSTİK

Kazakistan: Yeni İpek Yolu

- ✓ 2020 yılına gelindiğinde, Avrupa Birliği'nden Çin'e olan yük arabalarının sayısı yılda 5.000'e ulaşacaktır.
- ✓ Komşu bölgeler arasındaki ticaret hacmi 2020 yılına kadar 1,5 kat artarak 1 trilyon dolara ulaşacak ve bu da Kazakistan üzerinden transit geçiş potansiyeli yaratacak
- ✓ 2020 yılına kadar Lianyungang limanı boyunca çekilen yüklerin tahmini yılda yaklaşık 7 milyon ton (550 bin TEU) olacak.
- ✓ 2020'deki Kazakistan'a olan yatırım hacmi 60 milyar doların üzerinde olması beklenmektedir
- ✓ Çin ve AB arasındaki trafik artışı 2020 yılına kadar 117 milyon tondan 170 milyon tona artması beklenmektedir

«HORGOS – DOĞU KAPISI» SERBEST EKONOMİK BÖLGESİ

SEB TOPLAM ALAN - 4 592 ha

DP WORLD

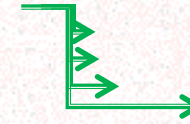
ҚАЗАҚСТАН ТЕМІР ЖОЛЫ

Horgos SEB üyeleri için sağlanan kolaylıkları

- ❖ Tek bir mühendislik ve taşıma altyapısının kullanılması
- ❖ SEB rejiminin askıya alınmasının ardından daha fazla itfa imkanı bulunan arazi kiralamasının sağlanması
- ❖ "Kuru yük limanı" fonksiyonlarının kullanılması
- ❖ İhracat odaklı endüstriler ve ithal ikamesi için devlet desteği
- ❖ Ortak Ekonomik Alan Gümrük Birliği vasıtasıyla artan pazar

Multimodal Hub:

Kuru yük limanı

Lojistik bölgesi

Demiryolu altyapısı

Karayolu altyapısı

Kuru yük limanı Horgos – Doğu kapısı serbest ekonomik bölgesi

Ana Hizmetler:

- ❖ depolama ve nakliye servislerini desteklemek
- ❖ Kuru limanı demiryolları ve araba yollarıyla birleştirerek multimodal bir biçimde çalışmak
- ❖ Belli bir sıcaklığa ihtiyaç duyan tehlikeli madde ve yüklerin bakımını yapmak

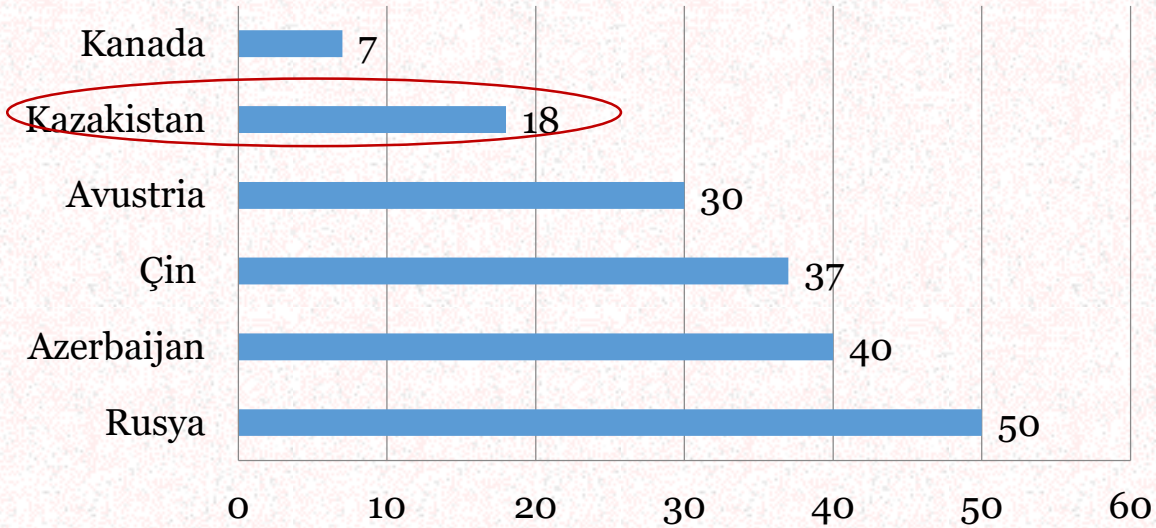
Tamamlayıcı Hizmetler:

- ❖ terminal bölgesi
- ❖ depolama bölgesi
- ❖ özel depolama bölgesi
- ❖ konteyner platformu
- ❖ iş merkezi
- ❖ Ofis alanı

İNSAN KAYNAKLARI

Kazakistan, bölge **işgücü piyasası verimliliğinin** yüksek olduğu tek ülkedir, bu göstergede dünyanın 138 ülkesi arasında **18.** sırada yer alan, **ücret ve verimlilik oranında** **38.** sırada yer almaktadır.

Kazakistan'da İşgücü Piyasasının Temel Göstergeleri

Gösterge	2012	2017 (ilk 2 çeyrek)
Ekonomik olarak aktif nüfus (bin kişi)	8 982	8 980
Çalışan kişi sayısı (bin kişi)	8 507	8 541
Ücretliler (bin kişi)	5 814	6 382
Bağımsız Çalışan (bin kişi)	2 693	2 159
İşsizler (bin kişi)	475	439

İNSAN KAYNAKLARI

Yükseköğretim

85 Üniversite

18 Enstitü

17 Akademi

5 Ulusal Üniversite

- Kazakistan'ın 4 Üniversitesi «QS World University Ranking» Dünya Ünivesite Sıralamasının ilk 500-de yer almaktadır

236. Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi *(Gelişmekte olan Avrupa ve Orta Asya Ülkeleri arasında 11. sırada)*

336. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi

411. Satpayev Kazak Milli Araştırma Üniversitesi

491. Abai Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi

- “Bolaşak” ve diğer devlet programları ile yaklaşık 10 bin Kazak gençleri dünyanın en iyi üniversitelerinde eğitim aldılar

- UNESCO verilerine göre, Kazakistan eğitimin gelişmesi endeksinde dünyanın ilk dört ülkeler listesinde

- Kazakistan bölgedeki en yüksek okuryazarlık oranına sahip, vatandaşların çoğu Kazakça ve Rusçanın yanısıra İngilizce'yi de iyi derece bilmektedirler

- Kazakistan nüfusunun yaş ortalaması – 30 (Çin - 37, Rusya – 39, AB - 43)

- Kazakistan'da yıllık ortalama nüfus artış oranı 1.5% (Rusya - 0.2%, Çin - 0.5%, AB - 0.3%)

- Kazakistan dünyanın gelir eşitsizliği en düşük oranlarından birine sahip: 26.3 Gini göstergesi (Norveç – 25.96, Rusya - 41.6 , Çin - 42.2)

- Kazakistan'ın 2018 Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İnsani Gelişme Endeksi (İGE) değeri 0.8 oldu. Bu değerle Kazakistan, yüksek insani gelişme kategorisinde yer aldı ve 189 ülke ve bölge arasında 58. oldu.

DOĞAL KAYNAKLAR

- ✓ Kazakistan zengin mineral ve hammadde tabanına sahip ülkedir. Dünya volfram (tungsten) deposu sıralamasında- 1., krom ve uranyum sıralamasında- 2., manganez ve gümüş sıralamasında- 4. sırada yer almaktadır. Ülke, dünyanın en büyük uranyum üreticisi ve aynı zamanda krom ve çinko üretiminde liderlerden biridir.
- ✓ Dünya Bankası araştırmalarına göre Kazakistan'da 46 trilyon \$ değerinde 5000'ne yakın keşfedilmemiş maden yatağı vardır.

	Kanıtlanmış rezervleri bakımından dünya sıralamasında	Üretim açısından dünya sıralamasında	Dünya üretimindeki payı, %
Volfram	1	-	-
Uran	2	1	39,6
Krom	2	3	16,2
Manganez	4	8	2,7
Gümüş	4	10	3,6
Kurşun	5	11	0,7
Çinko	5	8	2,5
Kömür	8	8	1,6
Boksitler (Alüminyum)	10	8	1,7
Titanyum	10	19	0,4
Kalay	10	-	-
Demir	11	13	1,0
Bakır	12	11	2,6
Altın	15	21	1,7

Kaynak: Kazakistan Yatırım ve Kalkınma Bakanlığı Jeoloji ve Madencilik Komitesi, World Mining Data 2016

DÜŞÜK ÜRETİM MAALİYATLARI

Kazakistan ve Türkiye Kıyaslaması

	Kazakistan Ücret, TL	Türkiye, Ücret, TL
Ortalama İşçi maaşı (vergi, sigorta vb. dahil)	1000-1500	2110
Doğal gaz (1 metreküp)	0,15 – 0,30	1,45
Elektrik (1 kilovat saat)	0,30	0,41
Benzin (1 litre)	1,5	7
Mobil iletişim (1 dakika)	2 kuruş	7 kuruş

TEŞVİKLER, FİNANSAL DESTEK VE BÜROKRATİK KOLAYLIK

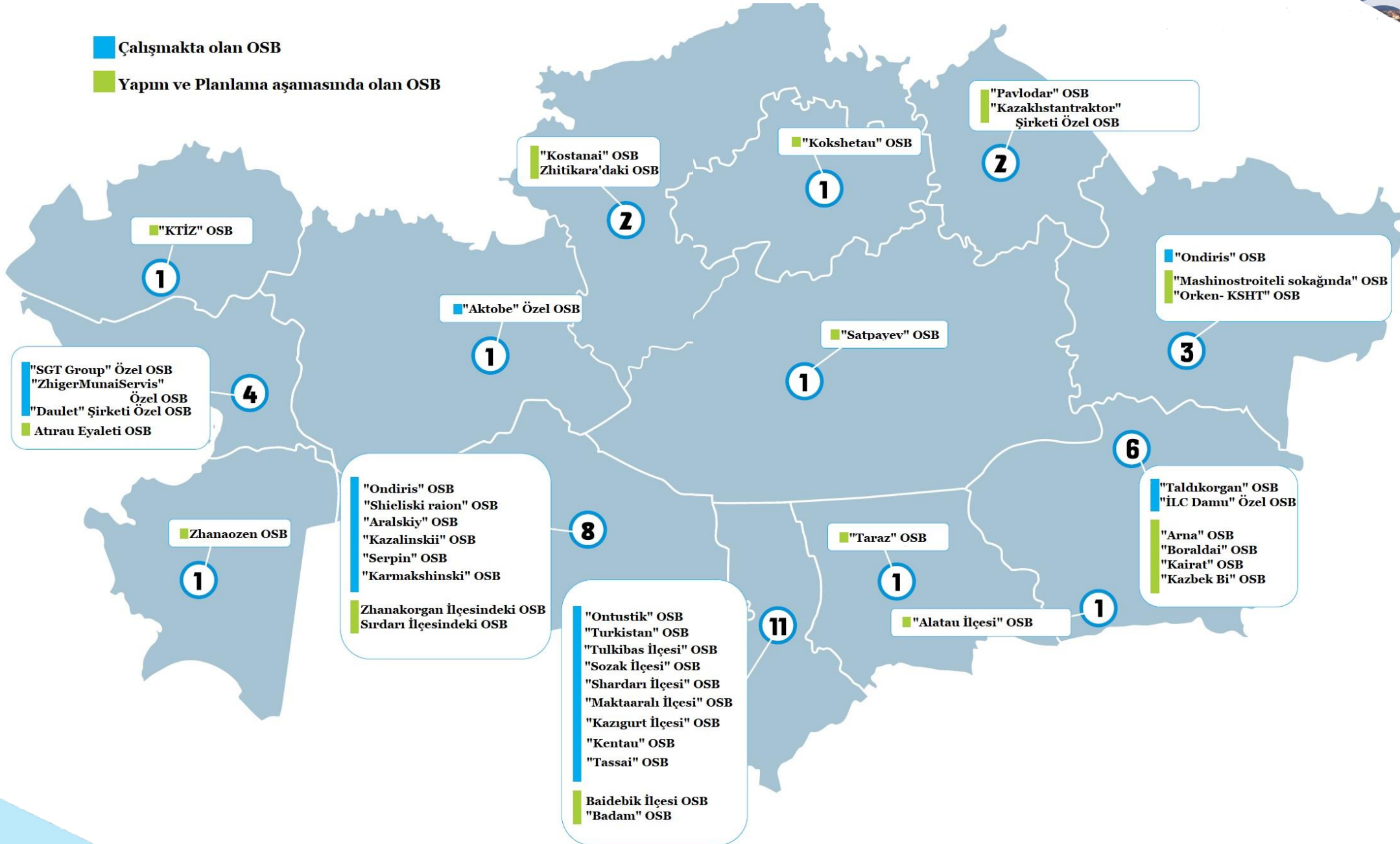

12 SERBEST EKONOMİ BÖLGESİ

KAZAKİSTAN'DA ÖZEL SANAYİ BÖLGELERİ

Çalışmakta olan OSB

Yapım ve Planlama aşamasında olan OSB

TEŞVİKLER, FİNANSAL DESTEK VE BÜROKRATİK KOLAYLIK

SERBEST EKONOMİ BÖLGELERİ

- ❖ Vergiler (kurumlar, arazi ve emlak) – 0%
- ❖ KDV Muafiyeti (SEB’de tüketilen ürünler için)
- ❖ Makine, aksesuar ve yedek parçaları, hammadde ve malzemelerin ithalatında gümrük vergi muafiyeti
- ❖ 10 seneye kadar bedava arazi tahsis

ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ

- ❖ makine, aksesuar ve yedek parçaları, hammadde ve malzemelerin ithalatında gümrük vergi muafiyeti
- ❖ Ücretsiz arazi tahsis
- ❖ Yatırım \$14 milyon fazla olursa vergiler (kurumlar, arazi ve emlak) 10 yıla kadar 0%

- Uzmanları getirmek için kolay prosedür ve yerel işçileri devlet tarafından eğitilmesi
- Kazak ortaklarını bulma imkanı
- Sübvansiyonlu, ucuz, uzun vadeli kredi ve ekipman lizing imkanı
- “Tek pencere” sistemi ile kapsamlı devlet desteği

2016-2020 YILLARI İÇİN ENTEGRE ÖZELLEŞTİRME PLANI

- ✓ Program kapsamında devlet ve yarı kamu sektörünün 780'den fazla kurumu özelleştirilmektedir.

ÖZELLEŞTİRMENİN İKİNCİ DALGASI KURUMLARI

SATILAN 14.12.2016 için **378** KURUM **99 955,8** MLN KZT (277 mln \$)

- 12** Öncelikli olarak özelleştirmesi gereken kamu mülkiyetindeki büyük kuruluşlar.
- 65** Rekabetçi ortama geçmek üzere büyük yan şirketler, ulusal holdinglere ve diğer tüzel kişilere bağlı şirketler
- 173** Rekabetçi ortama geçmek üzere «Samruk-Kazyna» Ulusal Refah Fonu» Anonim Şirketine bağlı şirketler ve yan şirketler
- 49** Rekabetçi ortama geçmek üzere kamu mülkiyetindeki ait kuruluşlar
- 367** Rekabetçi ortama geçmek üzere ortak mülkiyete ait kuruluşlar
- 129** Rekabetçi ortama geçmek üzere büyük yan şirketler, ulusal holdinglere ve diğer tüzel kişilere bağlı şirketler

KAMU - ÖZEL İŞBİRLİĞİ (PPP)

- ✓ Kazakistan'da, devlet ve özel sektörün kaynaklarını ve deneyimini, geleneksel olarak devletten sorumlu sektörlerde birleştirerek, risklerin, faydaların ve maliyetlerin, hakların ve yükümlülüklerin dengeli bir şekilde dağıtılması temelinde, altyapı gelişimi için kamu-özel sektör ortaklıklarının (PPP) geliştirilmesi için aktif çabalar gösterilmektedir.

KAZAKİSTAN'DA PPP GELİŞTİRME KURUMLARI

«Kazakistan Kamu-Özel Ortaklığı Merkezi» Anonim Şirketinin faaliyetleri PPP alanında imtiyaz projelerinin çalışmaları, incelemeleri, değerlendirilmesi, uygulanması ve izlenmesi, ayrıca bilimsel bir temel oluşturulması ve insan kaynaklarının geliştirilmesi üzerine odaklanmıştır.

"Kamu-Özel Ortaklığı Proje Destek Merkezi« Limited Şirketi, ulusal ve bölgesel düzeyde bir PPP projesinin tek operatörüdür.

KPPF
Kazakhstan Project
Preparation Fund

YATIRIMCILAR İÇİN SEKTÖREL POTANSİYEL

Öncelikli Sektörler

**TARIM,
HAYVANCILIK VE
GIDA SEKTÖRÜ**

**KİMYA
ENDÜSTRİSİ**

**MADENCİLİK VE
METALÜRJİ**

**SANAYİ MAKİNELERİ
VE EKİPMANLARI
ÜRETİMİ**

TARIM, HAYVANCILIK VE GIDA SEKTÖRÜ

Kazakistan
dünyanın **9.**
büyük
ülkesidir

Arazinin **%80**'inden
fazlası veya **210** milyon
hektardan fazlası tarım
amaçlı kullanılmaktadır

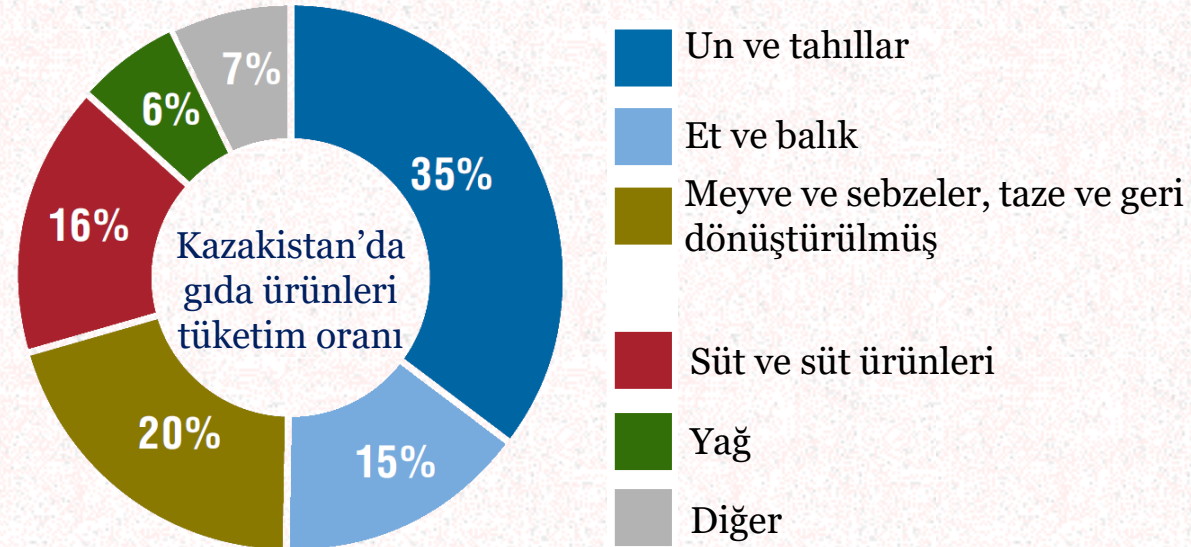
Nüfusun **%20**-si
tarım veya gıda
sanayinde
çalışmaktadır

Ülkenin brüt
katma değerine
toplam katkı
%7-dan fazla

- Son beş yılda, Kazakistan'daki tarım ve gıda ürünleri tüketim miktarı, yılda ortalama **%7,6** oranında artarak 2016 sonunda **12 milyar \$** ulaşmıştır.
- 2018 için Kazakistan'ın dana eti ihracatı **19 900 ton** değerini bularak, Tarım Bakanlığı planladığı değerden **%25** fazla çıkmıştır (2017 için 5500 ton'du) . İhracatın yaklaşık yarısı Türkistan Eyaleti tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunun yanısıra 2019 için bu rakamın **25 bin tona**, tüm et ihracat değerini **60 bin tona** yükseltmek hedeflenmektedir
- Bölge müdürlükleri bilgilerine göre **22,8 milyon ton** buğday tüketilmiştir. Yurtiçi salatalık tüketimi ise **480000 ton**'dur. Brüt hasat ise **460000 ton**'dur (geçen seneye göre 50 000 ton fazla)

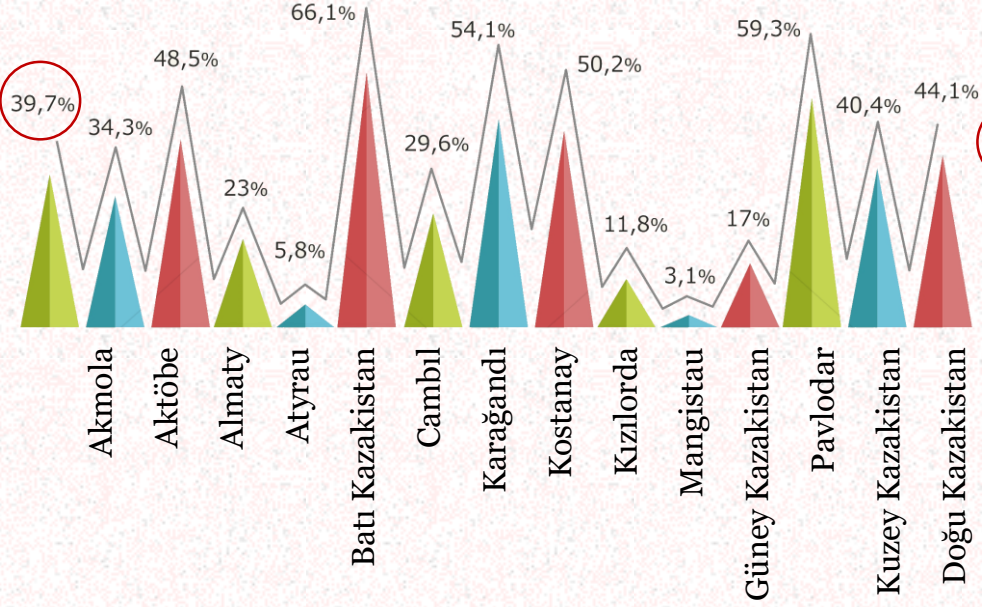
- Kazakistan Cumhuriyeti'nin tarım-sanayi kompleksi, yüksek ithalat bağımlılığı (tarımsal ürün ithalatının payı yaklaşık **%30**'dur) ve düşük seviyede ürün işleme (ürün işleme payının yaklaşık **%24**'ü) ile karakterize edilir.

- Kazakistan tarım sektörünün gelecek vaat eden alt sektörleri arasında süt ve süt ürünleri, meyve ve sebzeler, yağlı tohumlar, buğday, et ve organik ürünlerin derin işlenmesi bulunmaktadır.

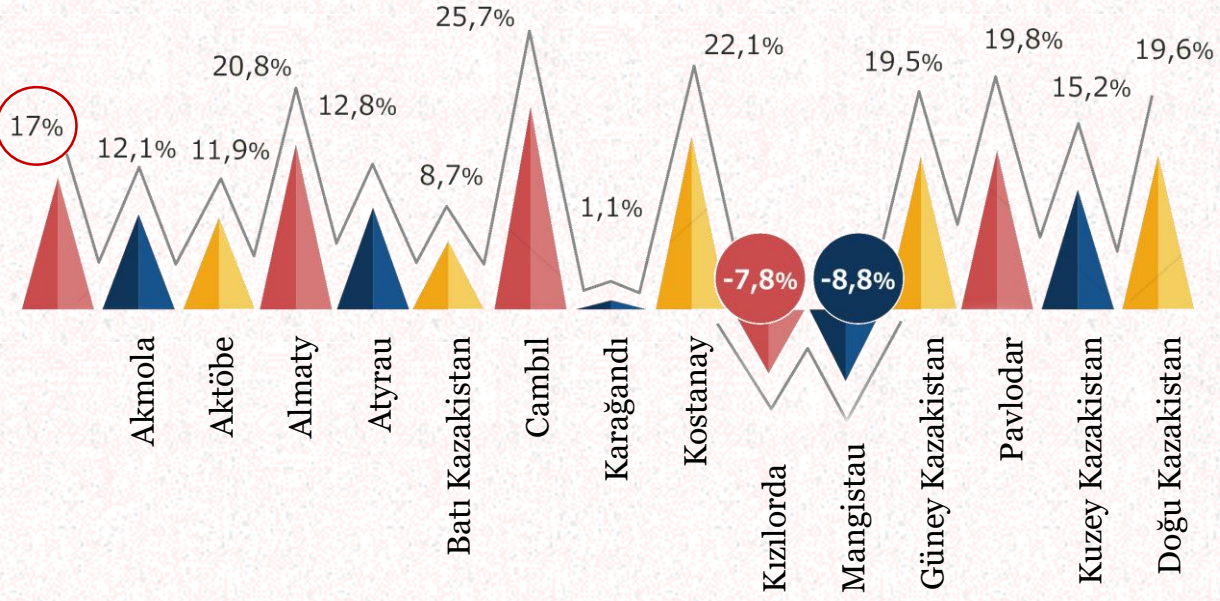

2017'de Kazakistan'ın hayvancılık ve tarım üretiminin karlılığı %39,7 ve %17 oldu

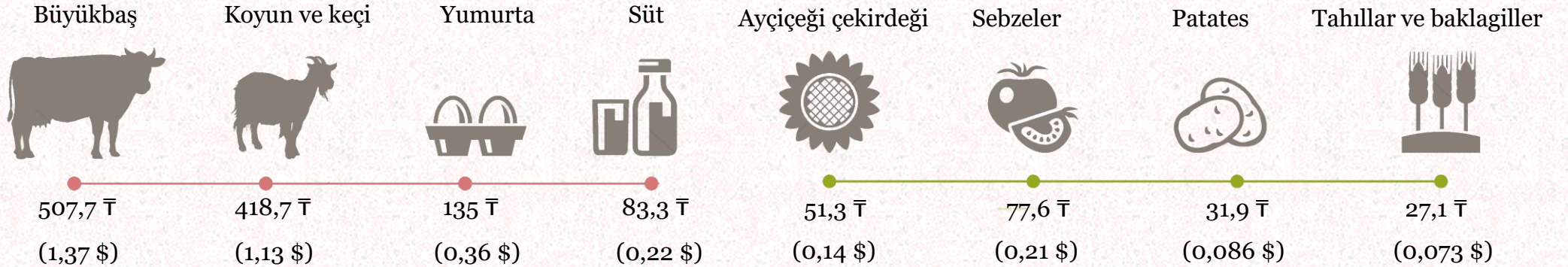
Hayvancılık

Tarım

2017'de 1 kg tarım ürünlerinin maliyeti

TARIM, HAYVANCILIK VE GIDA SEKTÖRÜ

Kazakistan Cumhuriyeti'nin tarım-sanayi sektörünün karşılaştırmalı avantajları:

- Kazakistan her yıl 70-ten fazla ülke pazarlarına **5-8 milyon ton** tahıl tedarik etmiştir;
- Tarım-sanayi sektörüne yüksek düzeyde devlet desteği;
- Büyük tarımsal ürün tüketicilerine (Rusya, İran, Güneydoğu Asya ve Çin ülkeleri) coğrafi yakınlık;

İthalat rakamları (2015)

	Çin	Rusya
Yağlı tohumlar	38 milyar \$-dan fazla	1 milyar \$-dan fazla
Taze sebze ve meyveler	13 milyar \$-dan fazla	11 milyar \$-dan fazla
Süt ürünleri	7 milyar \$-dan fazla	4 milyar \$-dan fazla

- Son yıllarda, Kazakistan'da tarım ve gıda endüstrisinde doğrudan yabancı yatırımlar önemli ölçüde artmış ve 2010-2015 yıllarının sonuçlarını takiben, **1,3 milyar doları** aşmıştır.

Yatırımcılara Destek ve Teşvikler

Sübvansiyonlar ve diğer teşvikler:

- Mineral gübrelerin ve herbisitlerin maliyetinin sübvansiyon edilmesi;
- Su temini hizmetlerinin maliyetinin sübvansiyon edilmesi;
- Sulama sistemleri kurma maliyetlerinin sübvansiyon edilmesi;
- Hammadde satın alma maliyetlerinin sübvansiyon edilmesi;
- Bitkisel üretimde sigorta sübvansiyonu;
- Yerel ürünlerin ihracatıyla ilgili maliyetlerin tazmin edilmesi;
- Yatırımların sübvansiyon edilmesi,
- İnşaat, montaj ve ekipman alımı için katlanılan maliyetler de dahil olmak üzere, sabit kıymetlerdeki yatırımlarda %30'a varan hibeler;
- Krediler ve leasing faiz oranlarının sübvansiyonu;
- Belirli bir yapım türü için vergi indirimi.

Krediler:

- Tarım makinelerinin kiralanması
- Bazı sermaye harcamalarının ödünç verilmesi
- Bahar alanının kredilendirilmesi ve hasat işleri
- Tarım kooperatiflerinin kredilendirilmesi
- Tarımsal ürünlerin yükleme için kredilendirilmesi
- İşleme işletmeleri
- KOBİ'lere Mikro Kredi
- Dış krediler sağlamak

2018 yılı Ocak- Ağustos için Ürün Üretimi ve İthalatı

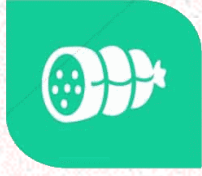

**KIRMIZI VE
BEYAZ ET**

Üretim
617 000 ton
%81,9

İthalat
116 000 ton
%18,1

İthalatçılar
ABD
Rusya
Belarus

**SOSİS/
SUCUK**

Üretim
29 800 ton
%62,1

İthalat
18 200 ton
%37,9

İthalatçılar
Rusya
Kanada

**BALIK,
DENİZ
ÜRÜNLERİ**

Üretim
25 300 ton
%49,9

İthalat
25 400 ton
%50,1

İthalatçılar
Rusya
Norveç
Estonya

**MEYVE
SULARI**

Üretim
108 100 ton
%80,2

İthalat
26 700 ton
%19,8

İthalatçılar
Gürcistan
Rusya
Çin

**AYÇİÇEĞİ
YAĞI**

Üretim
171 000 ton
%74,2

İthalat
59 500 ton
%25,8

İthalatçılar
Rusya
Özbekistan
Tacikistan

**İŞLENMİŞ
SÜT**

Üretim
340 300 ton
%96,5

İthalat
12 300 ton
%3,5

İthalatçılar
Rusya
Kırgızistan
Fransa

TEREYAĞI

Üretim
10 700 ton
%69,3

İthalat
4 700 ton
%30,7

İthalatçılar
Belarus
Rusya
Fransa

**KAŞAR VE
PEYNİR**

Üretim
18 300 ton
%58

İthalat
13 300 ton
%42

İthalatçılar
Rusya
Ukrayna
Belarus

SÜT REÇELİ

Üretim
5 200 ton
%31,5

İthalat
11 400 ton
%68,5

İthalatçılar
Rusya
Belarus
Kırgızistan

YOĞURT

Üretim
133 500 ton
%85,6

İthalat
22 400 ton
%14,4

İthalatçılar
Rusya
Kırgızistan
Ukrayna

2018 yılı Ocak- Ağustos için Ürün Üretimi ve İthalatı

**DONDURMA
MEYVELİ
BUZ**

Üretim
21 100 ton
%67,6

İthalat
7 200 ton
%32,4

İthalatçılar
Rusya
Kırgızistan

UN

Üretim
2,5 mln. ton
%99,9

İthalat
2 600 ton
%0,1

PİRİNÇ

Üretim
113 800 ton
%94,5

İthalat
6 500 ton
%5,5

İthalatçılar
Hindistan
Rusya
Tacikistan

EKMEK

Üretim
493 800 ton
%97,6

İthalat
12 300 ton
%2,4

**KRAKER VE
BİSKÜVİ**

Üretim
69 000 ton
%61,9

İthalat
42 400 ton
%38,1

İthalatçılar
Rusya
Ukrayna
Türkiye

MAKARNA

Üretim
104 700 ton
%84,7

İthalat
18 900 ton
%15,3

İthalatçılar
Rusya
Çin
İtalya

ŞEKER

Üretim
144 200 ton
%46,5

İthalat
166 100 ton
%53,5

İthalatçılar
Brezilya
Rusya
Belarus

ÇİKOLATA

Üretim
68 000 ton
%52,4

İthalat
61 800 ton
%47,6

İthalatçılar
Rusya
Ukrayna
Almanya

ÇAY KAHVE

Üretim
11 600 ton
%29,9

İthalat
27 200 ton
%70,1

İthalatçılar
Hindistan
Kenya
Malezya

YUMURTA

Üretim
3,7 milyar
yumurta
%99,4

İthalat
21,4 milyon
yumurta
%0,6

KAZAKİSTAN TARIM, HAYVANCILIK VE GIDA SEKTÖRÜNDE ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

Süt ve
Süt Ürünleri

Meyve ve
Sebzeler

Yağ
Tohumları

Buğdayın
Derin
İşlenmesi

Et
Ürünleri

Organik veya
GMO'suz
Ürünler

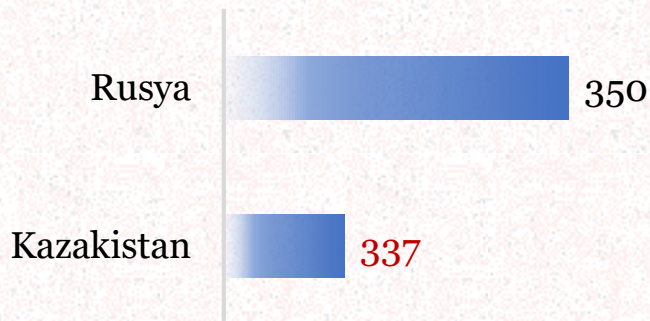
Hammadde varlığı

Her yıl Kazakistan'da yaklaşık **5,4 mln. ton** ham süt üretilmekte.

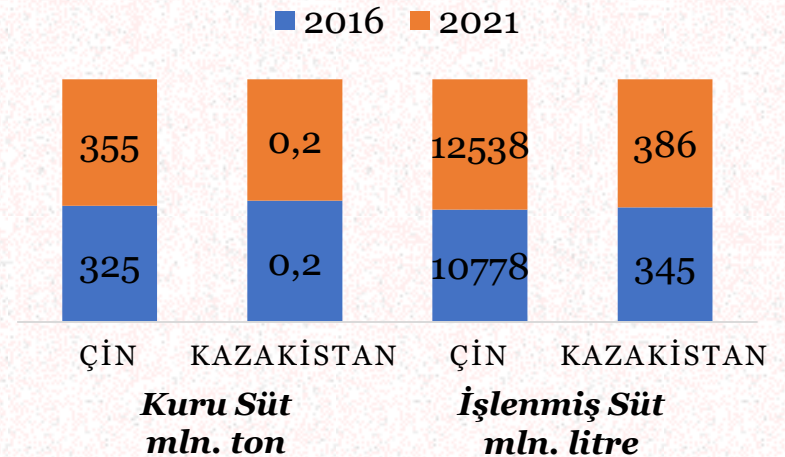
Büyükbaş sayısında yıllık artış yaklaşık **%6**

Kazakistan'da üretilen sütün sadece **%30-u** işlem görmektedir.

2015 yılı için ham sütün ton başı fiyatı (\$)

2016-2021 Yılları İçin Süt Pazarı Hacmi

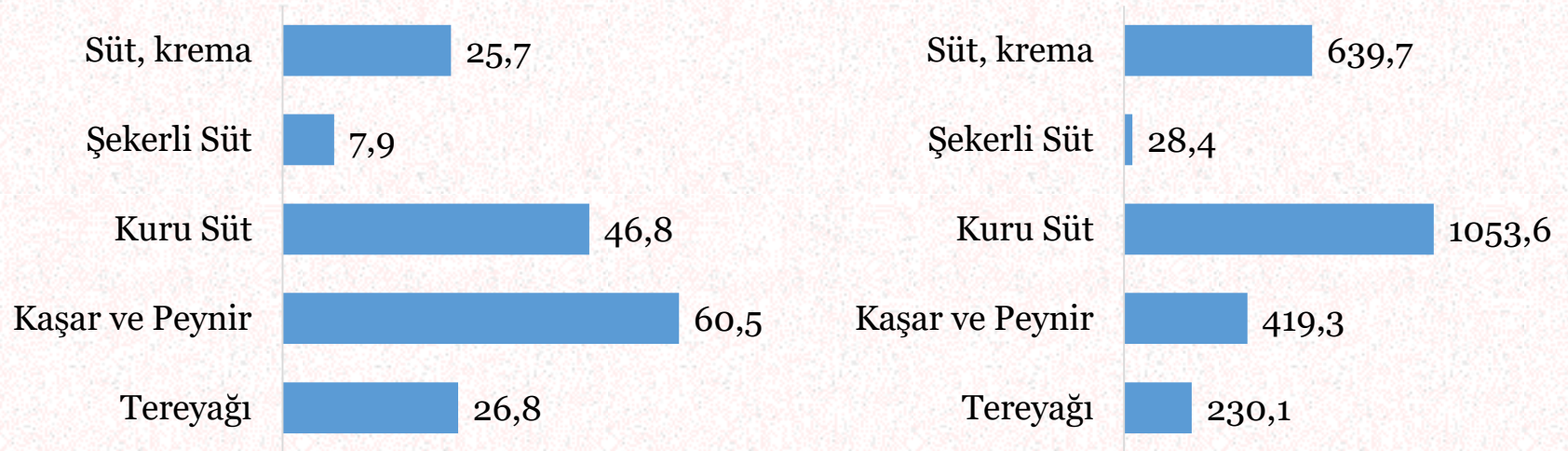

SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ

2016 yılı için Ana Ürün Kategorilerine Göre İthalat (mln. \$)

Kazakistan

Çin

- ✓ Her yıl Kazakistan'da **5,4 milyon ton** ham süt üretiliyor. Bunun **%30** büyük süt çiftliklerine aittir, **%70** orta ve küçük süt çiftliklerine aittir
- ✓ 5,4 milyon tonun sadece **%30** işleniyor
- ✓ Kazakistan'ın süt üreticileri **%60-70** kapasitede çalışıyor
- ✓ Kazakistan'ın süt ürünleri fabrikaları hammadde olarak **%40** ham süt **%60** toz sütünü kullanıyorlar

MEYVE VE SEBZELER

Meyve ve sebze için ekilebilir arazi – **0,5 mln. hektar** (2016)

Mevcut sulanan arazi- **1,5 mln. hektar** (2015)

2020 yılına kadar **+0,6 mln. hektar**

Seraların mevcut alanı: **1 180 hektar**

Yılda **10 mln. tondan fazla** sebze ve meyve yetiştirilmektedir (2016)

Kazakistan'ın Gelişmekte olan Pazarı. İhracat Potansiyeli

Pazar	Kazakistan		Çin	
	2017-2021 yılları için yıllık ortalama artış, %	2016 yılı için İthalat, mln. \$	2017-2021 yılları için yıllık ortalama artış, %	2016 yılı için İthalat, mln. \$
Domates	6,8	42	1,7	170,3
Elma	4,7	41,6	2,7	123,2
İşlenmiş sebze ve meyveler	2,2	4,8	7,9	6,6

- Kazakistan'da 2017 yılı için domates salça tüketimi 32 tondur. Onun 18 tonu ithal edilmiş, 14 tonu ise yerli üretilmiştir.

- Kazakistan domates salçası ihracatı için Çin potansiyeli mevcuttur. 2017 yılında toplam **8 bin ton** domates salçası ithalat eden Çin pazarında Kazakistan'ın şimdiki payı sadece **%0,41**-dir. Kazakistan burada da fiyat avantajına sahiptir.

Çin'in domates salçası ithalat fiyatları

- Ayrıca 2017 yılında toplam **253 bin ton** domates salçası ithal eden Almanya da potansiyel Pazar olarak değerlendirilebilir.

YAĞ TOHUMLARI

Kazakistan Cumhuriyeti'nde 2016 yılı için mevcut tohum hammaddesi **1 902,4 bin ton** (2016)

Kazakistan'da Yağlı tohumlar için arazi: **2 036 bin hektar** (2016)

2016 yılın için Kazakistan'da üretilen Ayçiçeği yağı: **312 bin ton**

Kazakistan'ın toplam yağlı tohum ekim alanı 2004-2016 yılları arasında **3 kat** artmıştır

- ✓ Kazakistan'daki öncelikli ve en önemli sektörlerin birisi - bitkisel yağ üretimi; 2017 yılı için toplam ayçiçeği yağı ihracatı **35 bin ton**, ithalat ise **61 bin ton**
- ✓ 2015 yılı Kazakistan'da 290 bin ton bitkisel yağ, 2016 yılında 312 bin ton bitkisel yağ üretildi. 2021 yılında ise **505 bin ton** bitkisel yağ üretmek hedefleniyor;
- ✓ 2020 yılına kadar yağlı tohum arazisi devlet tarafından **3,2 milyon hektara** kadar genişletilecek. Yağlı tohumlar Kazakistan'ın 16 bölgesinden 11 bölgesinde yetişiyor. 2020 yılına devletin hedefi 3,1 milyon ton yağlı tohum yetiştirmek. Talebe bağlı yağlı tohum arazisi de, miktarı da çoğalabilir. Devletin hedefi tahıl tohumlarına göre yağlı tohumlar sektörünü geliştirmek ve çok miktarda bitkisel yağ üretmek;

Kazakistan'da üretilen bitkisel yağlar için öncelikli piyasa – Çin

- ✓ 2014 yılında Çin 59 milyon ton bitkisel yağ üretmiş, 2015 yılında - 57 milyon ton, 2016 yılında - 56 milyon ton üretmiş;
- ✓ Ona karşı Çin 2014 yılında 103 milyon ton ithal etmiş, 2015 yılında - 105 milyon ton, 2016 yılında ise 111 milyon ton. Toplam olarak 2016 yılında Çin 38 milyar dolara bitkisel yağ ithal etmiş;
- ✓ Kazakistan kendi tükettiği yağın 100'de 42'sini ithal ediyor. Bunun dışında daha 50 milyonluk Orta Asya piyasası vardır.
- ✓ 'Horgos' serbest ekonomik bölgesinde (Çin sınırı) Çin standartlarına (tat, etiket, koku vb.) göre üretilip, %100 Çin'e ihraç etmek fırsatı mevcuttur (Çin'den satın alıcılar mevcuttur).

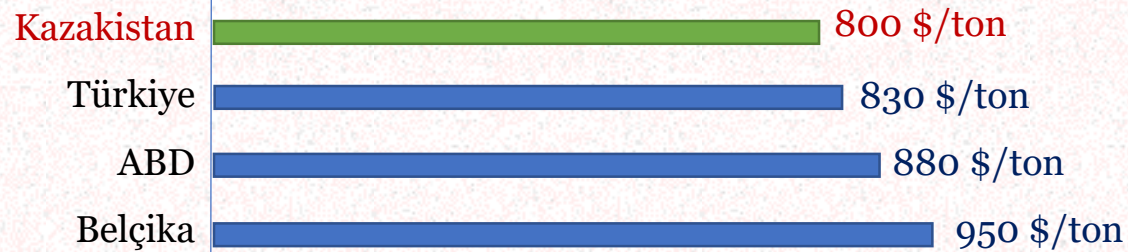

YAĞ TOHUMLARI

Kazakistan'da Keten Tohumu Yağı Üretimi

- ✓ Kazakistan keten tohum yağı ana hacmini Çin ithalat etmektedir. Yani keten tohumu ihracatı **17 400 ton** olmak üzere, onun **%99-u** Çin'e yapılmaktadır. Böylece Kazakistan Çin keten tohumu ithalatının **%53**-lik payına sahiptir.
- ✓ Bunun yanısıra, Japonya'da da ihracat potansiyeli görünmektedir. 2017 yılında Japonya 1 908 ton keten tohumu yağı ithal etmiştir.
- ✓ Kazakistan keten tohumu yağı üretiminin avantajı:
  1. Keten tohumundan çıkan ortalama yağ miktarının yüksek olmasıdır. (Kuzey Kazakistan Eyaletinde bu değer **%50**-dir, ortalama ise **%30-40**)
  2. Çin'e ihracat konusunda Kazakistan'ın fiyat avantajı

BUĞDAYIN DERİN İŞLENMESİ

Kazakista'da mevcut buğday hammaddesi: **15 mln. ton** (2016)

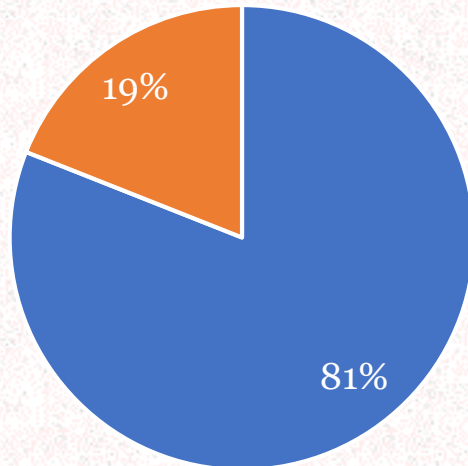
Kazakistan 2018 yılında **11,7 milyon ton** buğday ihracat etti

2016 yılın için Kazakistan'da glikoz-fruktoz şurubu (GFŞ) tüketimi **2 175,4 ton**

Kazakistan buğdayın en büyük **5.** ihracatçısı, 2019 yılında 2,2 milyon ton buğday ihracat etmeyi planlamaktadır

✓ Kazakistan yapay sulama gerekmeden buğday ve tahıl yetiştiriciliği için tam olarak doğru koşullara sahip dünya çapındaki birkaç ülkelerden biridir.

2016 yılında ekili arazinin (15.4 milyon hektar) dağılımı

■ Diğer Tahıllar ■ Buğday

Buğday kaynaklarının dengesi (bin ton/ yıl)

ET ÜRÜNLERİ

Kazakistan'daki hayvan sayısı

Hayvan türü	2012	2016	2017, Haziran	Buzağılamadan sonra sayı artışı
Büyükbaş	5 690,0	6 413,2	7 902,5	1 302,0
Küçükbaş	17 633,3	18 184,2	24 209,4	6 141,4

✓ Son 5 yılda, büyükbaş ve küçükbaş sayısındaki büyümenin olumlu dinamikleri devam ediyor. 2017 ilk baharında, doğumdan sonra büyükbaş ve küçükbaş sayısı sırasıyla 1,300 bin ve 6,141 bin artmıştır

✓ Niş Projeler:

➤ Büyükbaş yetiştiriciliği ve et işleme kompleksi inşaatı

(Rekabet edebilirlik - Kazakistan'da komşu ülkelere göre dana eti genel olarak 4,5 \$/ kg daha ucuzdur.)

➤ Küçükbaş yetiştiriciliği ve et işleme kompleksi inşaatı

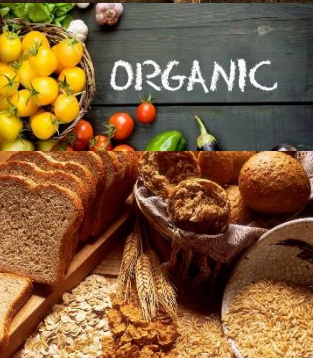
(Rekabet gücü - Kazakistan'da kuzu eti komşu ülkelere göre 3,5 USD/ kg daha ucuzdur.)

- BAE'ye canlı koyunlar ve yumurtalar, Çin'e et ihracat etmeye Kazakistan'ın hukuksal hakkı vardır;
- Kazakistan şap hastalığına yakalanmayan bir ülke;

Kazakistan'daki et üretimi

	2012	2016
Çiftlikte kesilen, ton	934 067,00	960 686,82
Büyükbaş, ton	373 524,00	430 599,82
Küçükbaş, ton	153 791,00	169 178,00
At eti, ton	85 133,00	107 773,00
Beyaz et, ton	123 057,00	152 715,00
Diğer hayvanlar, ton	5 897,00	6 554,00

✓ Hayvancılıktaki artış, subproduct ürünler et üretim hacminde artışa neden olmuştur. Örneğin, 2016 yılında Ülkede yaklaşık bir milyon (960 bin ton) et üretimi gerçekleştirildi. Bu ciltteki aslanın payı, sığır eti (%45) ve kuzu (%18) tarafından

İhracat potansiyeli - komşu ülkelerin toplam ithalat hacmi 2016 yılında 944 bin tonu aştı

2012-2016 yılları arasındaki Kazakistan'ın sığır ve koyun eti ihracatı

Göstergeler	2012	2016
Sığır eti ihracat, bin ton	0	1,6
Sığır eti teorik ihracat potansiyeli, bin ton	123,905	165,95
Koyun eti ihracat, bin ton	0	0,31
Koyun eti teorik ihracat potansiyeli, bin ton	48,96	57,68

Ocak-Ağustos 2017 Kazakistan'ın et ithalatı

Ürün	Net ağırlık, ton	maliyeti, bin \$
Sığır eti, taze veya soğutulmuş	1 037,2	2 920,3
Dondurulmuş sığır eti	6 916,2	18 034,1
Kuzu veya keçi eti taze, soğutulmuş veya dondurulmuş	11,0	39,6

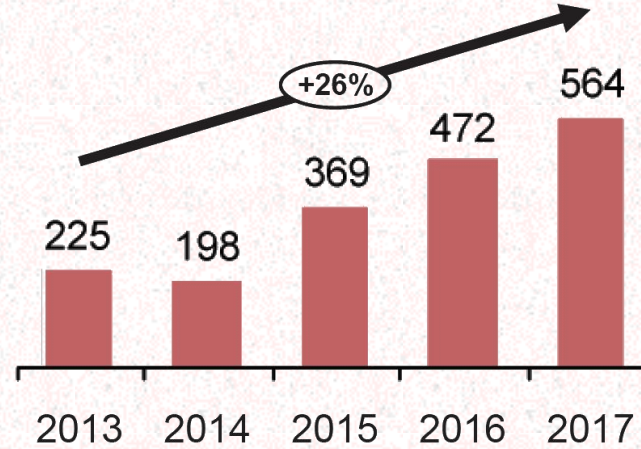
ET ÜRÜNLERİ

Potansiyel Pazar: Rusya ve Çin ülkelerinin 2016 yılındaki bazı et ürünleri ithalatı

Ürün/Ülkeler	Rusya (\$)	Çin (\$)
0204 Kuzu eti	16 812 000	573 885 000
0202 Dondurulmuş dana eti	830 977 000	2 458 815 000
0201 Taze veya soğutulmuş sığır eti	290 496 000	57 122 000

- ✓ 2018-2024 yılları arasında Kazakistan Çin'e her yıl 240 bin canlı hayvan ihracat konusunda anlaşmış (7 yılda yaklaşık 700 bin ton et)

Çin Dondurulmuş Dana Eti İthalatı son 4 yılda 2,5-kattan daha fazla artmıştır ve yıllık ortalama %26 artış göstermektedir.

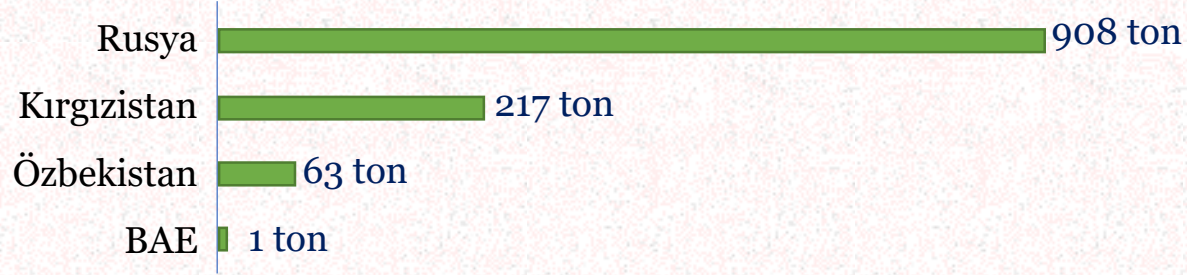
- ✓ Rekabet avantajı: Tüm sermaye harcamalarının% 25'ini karşılayan ve kg başına (canlı ağırlıktaki 1 kg artış) 0.55 dolar ödeyen sübvansiyonlar.

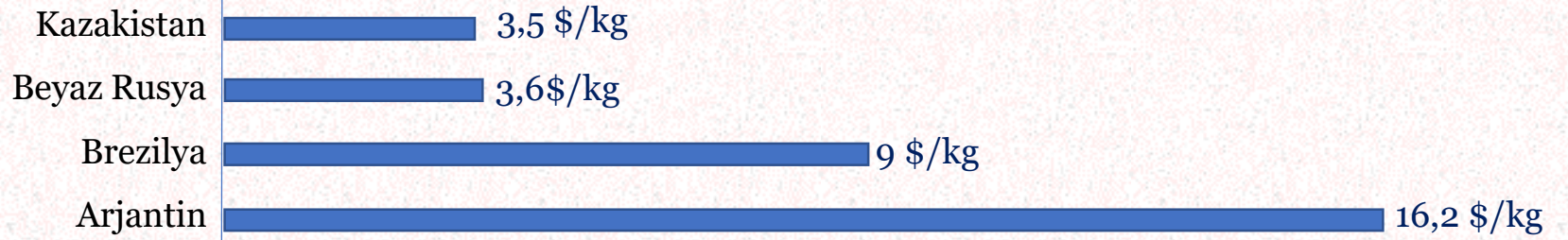

ET ÜRÜNLERİ

Kazakistan dana eti ihracat ettiği ülkelerin başında Rusya, Kırgızistan, Özbekistan ve BAE gelmektedir. (2017 yılı için ihracat bilgileri)

Kazakistan dana eti dünya piyasasında fiyat avantajına sahiptir

2017 yılı için Rusya pazarı Kırmızı et ithalat fiyatları

2017 yılı için Çin pazarı dana et ithalat fiyatları

Kazakistan'da kanatlı yetiştiriciliği

2018-2022 yılları için tavuk eti piyasası

		2018 (bin ton)	2022 için planlanan (bin ton)
Tavuk eti	Üretim	220	499
	İthalat	178	98

- ✓ Potansiyel ihracat edilecek ülkeler: Çin ve Birleşik Arap Emirlikleri pazarları gittikçe artmaktadır

Çin Tavuk Eti İthalatı (bin ton)

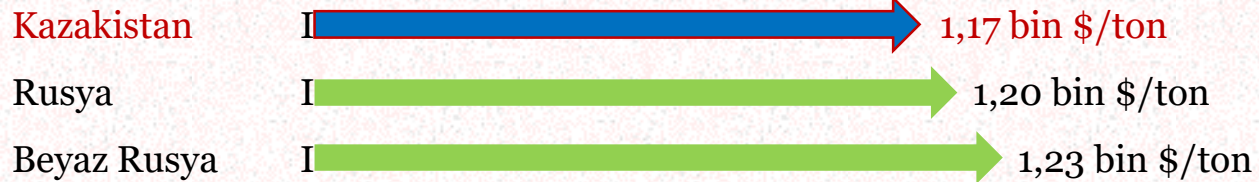

BAE Tavuk Eti İthalatı (bin ton)

- ✓ Kırgızistan ülkede tüketilen tavuk etinin %60-ini (2017 için: 22 bin ton) ithal etmektedir. Kırgızistan tavuk eti ithalatı piyasasının sadece %8-lik payı (1,8 ton) Kazakistan'a aittir.

- Kazakistan'ın Kırgızistan'a tavuk eti ihracat etmesinde coğrafik yakınlığın yanı sıra maliyet avantajı mevcuttur

- ✓ Kuş etinde hükümet desteği şu alanlarda yatırım hibe şeklinde verilmiştir:

- Kümes hayvanları yetiştiriciliği için çiftlikler inşaatı
- Kuş çiftliklerinin taze soğutulmuş kümes hayvanı yetiştiriciliği için genişletilmesi
- Hindi eti için üretme, kesme ve işleme için tavukçuluk kompleksleri inşaatı
- Kredilerin faiz oranları KZT'de % 7, başka döviz cinsinde % 5 oranında sübvansiyon

Kazakistan'da kanatlı yetiştiriciliği. **Yumurta**

- ✓ Yumurtada, iç pazarın ihtiyaçları **%100** yerel üretimle karşılanmakta ve ihracat yapılmaktadır.
- ✓ 2015 yılında 20 milyon adet yumurta ihraç edilmişken 2018 yılı **280 milyona** çıktı.
- ✓ Kazakistan'da üretilen yumurtaya Afganistan, Tacikistan ve Kırgızistan'dan büyük talep var. Geçen yıl Afganistan **180 milyon** adet yumurta ithalat talebinde bulundu. İleride İran ve Çin pazarlarına da çıkılması planlanıyor.

Çin pazarının yumurta ihtiyacının sadece %1'ini Kazakistan karşılayacak olsa **4 milyar** adet yumurtayı bu ülkeye ihraç etmesi gerekecek. Bu rakam da Kazakistan'ın bugünkü toplam yumurta üretimini yansıtmakta olup, hali hazırda Çin'e 300-400 milyon adet yumurta ihraç etme potansiyeli var. Bu sayı bir senede **400 milyar** yumurta tüketen Çin pazarı talebinin sadece %0,1'idir.

- ✓ Yerel üreticiler önümüzdeki dönemde YUMURTA TOZU üretimine da ağırlık vermeyi planlamaktadır. Ekonomik açıdan üretimi karlı olan yumurta tozunun muhafaza süresi 2 yıla kadar varmaktadır. Muhafaza edilmesi de özel şartlar gerektirmemekte, nakliyatı da kolaydır. Yumurtanın 20 kilosu 15 \$ iken, 12 kilo yumurta tozunun fiyatı 100 avrodur. Yumurta tozu sadece Çin değil, Güney Kore, Japonya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Avrupa ülkelerine ihraç edilebilir.

2018 YILI OCAK- EYLÜL İÇİN BEYAZ ET ÜRETİMİ VE İTHALATI

ÜRETİM

İTHALAT

+20,4%

46,9 bin ton

-27,6%

67,4 bin ton

-19,3%

55,2 milyon \$-a

ABD

48,8 mln. \$

Rusya

2,9 mln. \$

Macaristan

1,8 mln. \$

Letonya

176,6 bin\$

Polonya

239,4 bin\$

Belarus

867,6 bin\$

Fransa

178,6 bin\$

Slovakya

43,5 bin\$

60,4
bin ton

2,6
bin ton

2,1
bin ton

680
ton

587,3
ton

557,7
ton

202,7
ton

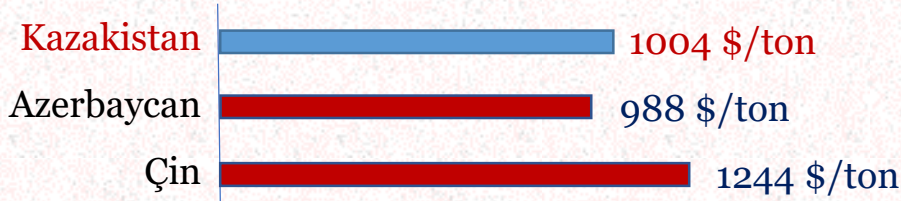
179,8
ton

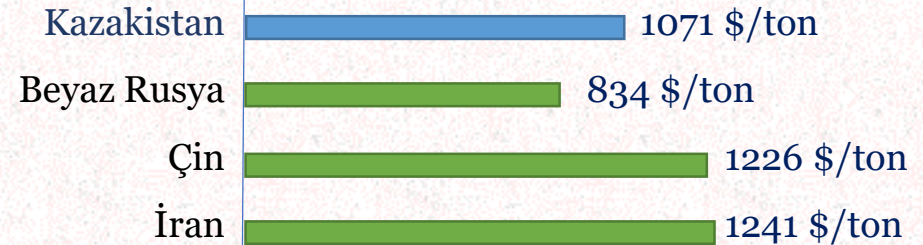
Kapalı bir alanda domates ve salatalık yetiştiriciliği için entegre bir tesis kurma

- *Üretim açığı* – Kazakistan'daki iklim bütün sene boyunca meyve sebze yetiştirmeye yol vermemektedir. Dolayısıyla seraların yetersizliği üretim açığına yol açmaktadır.
- Kazakistan 2017 yılında toplam **80 bin ton** domates ithal etmiştir. Bunun %90-ı Özbekistan ve Çin'den gelmektedir
- *İhracat potansiyeli*–2016 yılında Kazakistan ile Rus sınırındaki Rusya bölgelerinin domates ve salatalık ithalatı **18.535 ton** olarak gerçekleşti.
- 2017 yılında Kazakistan'ın Rusya salatalık ithalatındaki (toplam **134 bin ton**) payı **%4** değerini buldu. 2015-2017 yılları arasında Kazakistan'ın Rusya'ya salatalık ihracatı **7 kat** artmıştır.
- Rusya Domates ithalatında ise (toplam **516 bin ton**) Kazakistan 2017 yılı için payı **%1**-dir. 2015-2017 yılları arasında ise ülkemizin Ruslara domates ihracatı **30 kat** artmıştır.
- *Devlet desteği* üretim zinciri boyunca sağlanmaktadır: yatırım teşvikleri, uygun krediler, sübvansiyonlar, vergi ve gümrük ayrıcalıkları

Kazakistan Rusya ve Çin'e sebze ihracatında fiyat avantajına sahiptir.

2017 yılı için Rusya pazarı domates ithalat fiyatları

2017 yılı için Çin pazarı salatalık ithalat fiyatları

KAZAKİSTAN'A YATIRIM: NIŞ PROJELER

Tarım ve Hayvancılık Sektörü

Deloitte

Süt Fabrikası

- Tam bir üretim döngüsüne sahip modern bir süt işleme tesisinin inşası
- *İthalata bağımlılık*- Kazakistan'da tüketilen süt ürünlerinin yaklaşık %20'si ithalat edilmiş üründür.
- *Yetersiz süt işleme* - 2016 yılında pastörize edilmemiş tüm sütlerin sadece yaklaşık %18'i Kazakistan'da işlenmiştir.
- *Üretim açığı* - Ülke, 175 bin ton kefir, 60 bin ton kaymak, 50 bin ton süzme peynir üretim kapasiteli açığa sahiptir.
- *İhracat potansiyeli* – komşu ülkelere süt ürünleri ihracatı için çok büyük potansiyeli var

Tarım ve Hayvancılık Sektörü

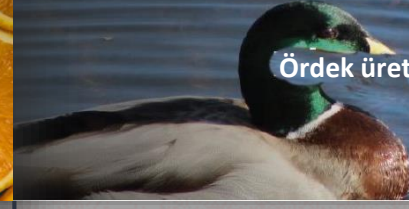
Deloitte

Toptan Dağıtım Merkezi

- Tarım ürünlerinin birincil işlenmesi, depolanması ve pazarlanması için altyapı oluşturmak amacıyla toptan dağıtım merkezinin kurulması ve işletilmesi
- *Altyapı eksikliği* -Astana günümüzde faaliyet gösteren 39 000 tonluk aktif depolama alanına ek olarak 68.000 tonluk bir sebze depolama alanı gerektiriyor..
- *Yüksek fiyat farkı* - Hasat ve sezon dışı arasındaki meyve ve sebzeler için fiyat farkı. patatesler için 65 KZT / kg'a (82 kuruş) ulaşıyor. Elmalar için 52KZT (66 kuruş) / kg, soğan için 286 KZT (3,62 TRY) / kg.

Ördek üretiminin genişletilmesi

- Yılda 150 ton ördek üretimi hacminin 6000 tona kadar arttırılması.
- *Pazar Analizi*- Kazakistan ördek eti ithalatı 4 yılda %27'lik artış göstererek, 2018 yılında 2803 değerini bulmuştur.
- *Rekabet Avantajı*- Projeyi başlatan «Atameken Agro» fiyatı ithalat fiyatından %35 düşüktür.

Atameken Agro 2,1bin \$/ton
İthalat 3,3bin\$/ton

- Yem fiyatı proje bölgesi, Kuzey Kazakistan Eyaletinde ortalama Kazakistan fiyatından %10 daha düşüktür.

KKE 39 KZT/kg
Ortalama 43KZT/kg

Yem tüm işletme maliyetlerinin %60-ını oluşturarak, ana gider olarak bilinmektedir.

Tarım ve Hayvancılık Sektörü

Deloitte

Nişasta Üretimi

- Patateslerin işlenmesi ve çiftlik hayvanların besisi olarak kullanılacak nişasta ve protein üretimi sanayi kompleksinin inşası
- *İthalat ikamesi*– Kazakistan'daki nişasta pazarı, ithalat ve büyüyen talebe yüksek bağımlılık göstermektedir. Nişasta ve nişasta ürünlerinin yıllık tüketimi 49 bin tona ulaşmıştır;
- *Kazakistan'da patates nişastası üretimi yoktur;*
- *İhracat için potansiyel*– komşu ülkelerde ithalat artışı, Çin, Rusya ve Özbekistan'ın nişasta pazarlarında niş konumuna gelme fırsatlarını açıyor;
- *Ham maddelerin mevcudiyeti*- Ucuz hammaddelerin yeterli miktarda bulunması nedeniyle ürünlerin düşük üretim maliyeti elde edilebilmektedir (Kazakistan'daki toplam patates hasadı 2016 yılında 3,546 bin tona ulaşmıştır).

Tarım ve Hayvancılık Sektörü

Deloitte

Soya Fasulyesi İşlenmesi

- Gıda üretimi için teknolojik olarak gelişmiş soya fasulyesi işleme tesisinin inşaatı
- *Yerli talep artışı*- Kazakistan Tarım Bakanlığı verilerine göre yerel nüfus içindeki yıllık protein açığı 100 bin tondan fazladır (kişi başına günlük 50 gramlık bir orana dayanmaktadır).
- *İhracat potansiyeli*- Kazakistan, ülkede üretilen soya fasulyesinin üçte birini ihraç ediyor. 2016 yılında Özbekistan en büyük ithalatçı oldu (4,398 ton) ve onu Çin (578 ton) izledi. Rusya soya fasulyesi unu ihraç etmek için öncelikli pazarlardan biri olarak tespit edilmiştir. Çin, yıllık soya fasulyesi yağı tüketimi 15 milyon tonu aştığı ve yıldan yıla büyüyeceği için en büyük ihracat potansiyeline sahiptir.
- *Ham maddelerin mevcudiyeti*. Son 5 yılda soya fasülyesi hasadı %14 oranında artmıştır. Almaty Eyaleti soya fasulyesi yetiştiriciliğinde liderdir.

KİMYA SEKTÖRÜ

- ✓ Kazakistan kimya sektörü ülkenin zengin tedariki (toprakaltı zenginlikleri) ve Çin, Rusya, Türkiye, İran gibi hızlı büyüyen pazarlara yakınlığı nedeniyle yatırımlar için ekonomik açıdan cazip bir ülkedir.
- ✓ Madencilik ve tarım sektöründen gelen istikrarlı talep, çeşitli endüstriyel kimyasalların üretimini teşvik etmektedir.
- ✓ Kimya endüstrisindeki ticaret dengesinin analizi, yerli üretim kapasitesinin kimyasal ürünlere ve türevlerine olan talebi karşılayamayacağını göstermektedir.
- ✓ Potasyum sülfat, poliolefinler, metanol, bütadien, sentetik kauçuk, amonyak, üre, polioller ve soda külü gibi ürünler için fazlasıyla talep vardır. Bu ürünlerin yerli üretimindeki yetersizlik, bu tip ürünleri hammadde olarak kullanan endüstrilerin etkili gelişimini engellemektedir.
- ✓ Kimya sektöründeki Kazakistan'ın başlıca avantajları ucuz hammaddelere erişim, düşük işletme maliyetleri ve yatırımcılar için yapılan teşviklerdir.

Yatırımcılar İçin Destek ve Teşvikler

- ✓ Kazakistan Cumhuriyeti endüstriyel-inovasyon kalkınma devlet programı çerçevesinde, 2010 yılından bu yana devlet kimya endüstrisinde daha yüksek seviyelerde yeniden dağıtım yapılmasını aktif olarak desteklemektedir. İlk beş yıllık planın bir sonucu olarak 40 yeni yatırım projesi hayata geçirilmiş, sektör üretimi% 27, işgücü verimliliği ise 2.2 kat artmıştır.
- ✓ Kazakistan'ın 10 Serbest ekonomi bölgesinin 4'ünde hammadde kaynakları yakınında bulunan kimyasal tesisler bulunmaktadır.

► Kazakistan Rezervleri

Petrol ve Gaza kondensatı – dünyada 12. sırada

3,9 milyar t

Fosfatlar – dünyada 14. sırada

1 milyar t

Doğal gaz – dünyada 14. sırada

0,9 trilyon m3

Potasyum

6 milyar t

► Hammadde

 Tuz – 1 milyar tondan fazla rezerv

 Sülfür – petrol temizlerken yan ürün

 Fosfor – 1 milyar tondan fazla rezerv
P₂O₅ (4 milyar ton cevher)

► ENDÜSTRİYEL KİMYASALLAR

 Hidroklorik asit

 Kostik soda

 Kalsiyum klorür,
Kalsiyum hipoklorit

 Sülfürik asit

 Fosforik asit

► KİMYASAL ÜRÜNLER PAZAR HACMİ:

\$1,5 trilyon – Çin

\$69 milyar – Rusya

\$60 milyar – Türkiye

Iran

Beyaz Rusya

Ukraina

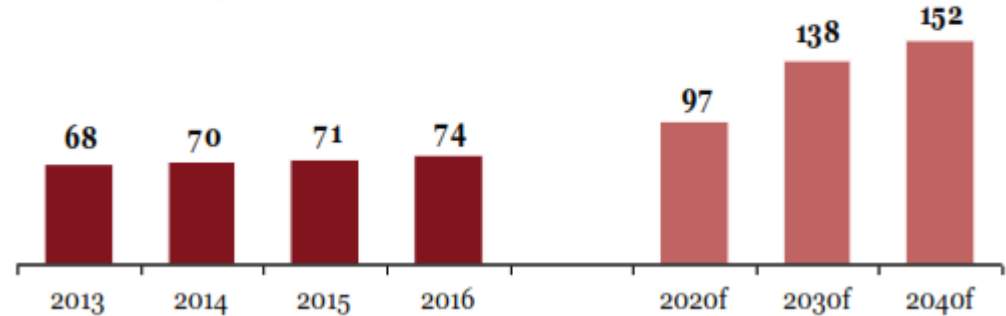
Özbekistan

Azerbaycan

✓ Yüksek etan içeriğine (% 10) sahip ucuz hammaddelere erişim, düşük işletme maliyetleri ve komşu ülkelerdeki petrokimyasal ürünlere olan yüksek talep nedeniyle petrokimyasallar açısından tüm değer zincirine yatırım yapmayı cazibeli hale getirmektedir.

Petrol üretiminde önemli artış

*** Kazakistan ham petrol üretimi, mln. ton

Linde AG

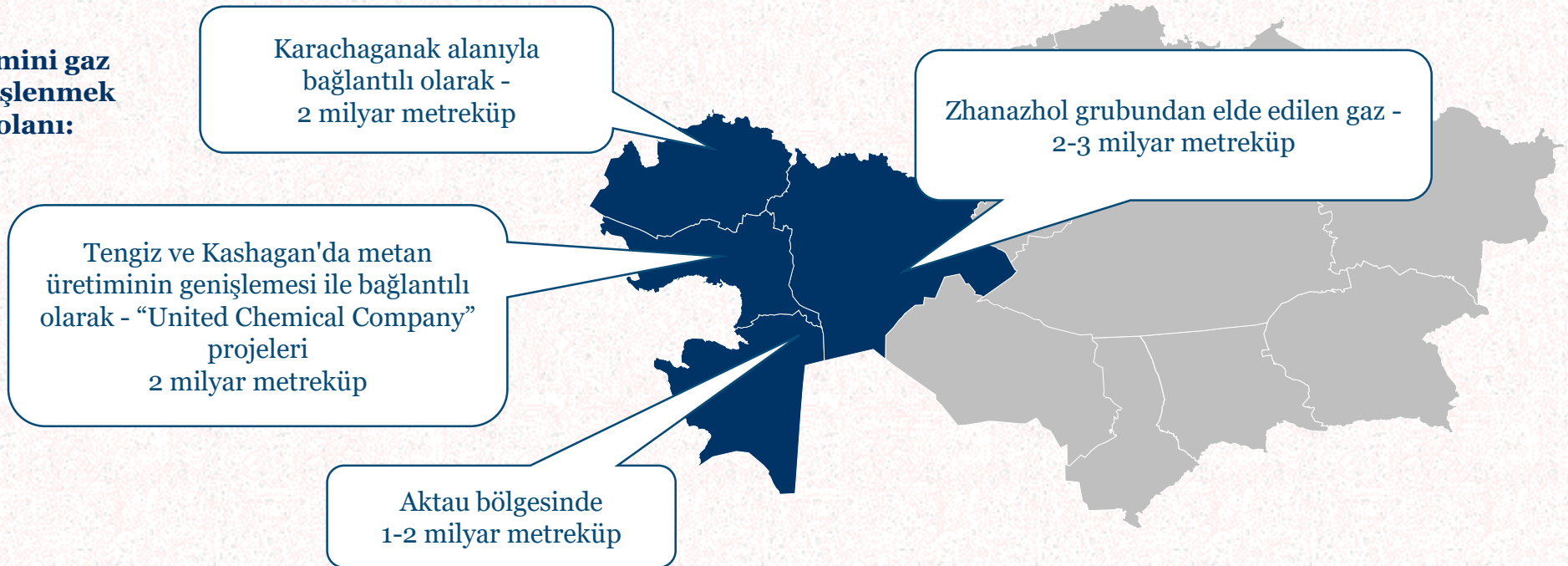

ЕВРОХИМ
Еврохим

PETROL VE GAZ ENDÜSTRİSİ

- ✓ Gelecek 5 yıl içinde yaklaşık 8-9 milyar metreküplük ilave gaz hacmi için gaz kimyası / tahmini ile ilgili projelerin geliştirilmesi
- ✓ İhracatla karşılaştırıldığında gaz işleminin nispi marjında artış
- ✓ Petrokimya endüstrisi - aromatik hidrokarbonlar üretme / dördüncü rafineri yapımı / madeni yağ üretimi (baz yağlar)
- ✓ Olgun mevduatta üretimin yoğunlaşması ile ilgili projeler
- ✓ Büyük petrol ve doğal gaz projelerine tedarik ve tedarik ile bağlantılı projelerin geliştirilmesi Tengiz ve Karachaganak

Mevcut gazın toplam hacmi (önümüzdeki 5 yıl): farklı yerlerde 8-9 milyar metreküp

Mevcut ve tahmini gaz hacimlerinin işlenmek üzere mevcut olanı:

KAZAKİSTAN'A YATIRIM: NIŞ PROJELER

Kimya Sektörü Barit Üretimi

Deloitte

- Barit konsantresi üretmek amaçlı barit zenginleştirici tesis kurulması
- *Talep artışı* - Kazakistan'da iç tüketim %33 artarak 2017 yılında 311 bin tona ulaştı. Ayrıca, Kashagan, Tengizand Karachaganak'taki (petrol alanları) büyük ölçekli projelerin uygulanması nedeniyle petrol üretiminde kademeli bir artış bekleniyor.
- *Düşük GoGS* - düşük üretim maliyeti, ucuz hammaddelerinin mevcudiyeti nedeniyle elde edilebilir (COGS yapısında, hammadde maliyetleri %31).
- *Kaynaklar* - ABD Jeolojik Araştırmasına göre, Kazakistan kullanılabilir barit kaynakları rezervleri sıralamasında dünyanın lider konumuna sahiptir.
- *Devlet desteği* - vergi, gümrük ve diğer teşviklerin sağlanması.

Kimya Sektörü Metanol Üretimi

Deloitte

- Yüksek kapasiteli metanol üretim tesisinin inşaatı
- *Yüksek talep*- Metanol, gaz endüstrisi işletmeleri tarafından hidrat formasyonu ile başa çıkmada ve tarımda azotlu gübrelerin üretimi için kullanılmaktadır. Metanol (hammadde) ithalatı için yüksek fiyatlar, Kazak nihai ürünlerin fiyat rekabetçiliğine yol açmamaktadır.
- *İthalat bağımlılığı*- Kazakistan, yıllık tüketimi en az 20 bin ton olan metanol ithalatına %100 bağımlıdır.
- *Kimya endüstrisi gelişimi için ihtiyaç* - Petrol üretimindeki artışa bağlı olarak, iç ekonomideki kullanımı ve çevre standartlarına uygun olarak petrokimya geliştirme yoluyla artan gazın artan hacimlerinin etkin kullanımı konusu özellikle önemlidir.
- *Düşük GoGS* - düşük üretim maliyeti, ucuz hammaddelerinin mevcudiyeti nedeniyle elde edilebilir (COGS yapısında, hammadde maliyetleri %72).

Kimya Sektörü

Deloitte

Poliolefin Üretimi

- Poliolefin üretim tesisinin inşaatı
- *İhracat potansiyeli*- üretimdeki artış Kazakistan'ın Çin ve Rusya (toplam polietilen ithalatı 5,439 bin ton, polipropilen ithalatı ise 3,144 bin ton) pazarı ve Batı Avrupa pazarına girme imkanı sağlayacaktır.
- *Kimyasal endüstrisinin geliştirilmesi ihtiyacı* - kimya sanayii, gelişmiş ülkelerde GSYİH'nın önemli bir bölümünü oluşturan ekonominin stratejik bir sektörüdür. Yerli kimya sanayii ihracatında hammadde ve düşük katma değerli ürünler hakimdir.
- *Rekabet gücü*- Metan poliolefin üretmek için hammadde olarak kullanılır. Kazakistan'daki hammaddeler ucuzdur, bu da poliolefinlerin üretim maliyetini önemli ölçüde ucuz kılmaktadır (hammadde toplam üretim maliyetlerinin %23'ünü oluşturur). Artan petrol üretimi, yerel ekonomide kullanım ve ilgili petrokimya endüstrisinin çevre standartlarına uygun olarak geliştirilmesi yoluyla ilişkili gazın etkin kullanımına yol açmaktadır.
- *Devlet desteği*- tüm üretim zinciri boyunca: yatırım teşvikleri.

KAZAKİSTAN'A YATIRIM: NIŞ PROJELER

Türkistan bölgesinde baz yağ üretim tesisi inşaatı

- Türkistan bölgesinde grup I, II ve III baz yağları üretimi için tesis yapımı
- *İthalat ve İhracat*- Kazakistan'da yerel işletmeler tarafından madeni yağlar ve motor yağları için temel olarak kullanılan baz yağların üretimi yoktur.
- Dış pazardaki yüksek talep nedeniyle ihracat potansiyeli yüksektir. Ürünlerin satışı için hem Kazakistan'da hem Çin'e ihracat konusunda ön sözleşmeler mevcuttur.
- Planlara göre, yağların yıllık ihracat hacmi **183 bin ton** olacaktır.

Sıvılaştırılmış doğal gaz üretimi fabrikası inşası

- Cambıl bölgesinde sıvılaştırılmış doğal gaz üretimi fabrikası inşası
- *Hammadde varlığı*- Doğal gaza zengin Kazakistan, BDT ülkeleri arasında sıvılaştırılmış doğal gaz üretimi bakımından lider ülke olma potansiyeline sahiptir.
- *Talep*- 2017'da Kazakistan nüfusunun gazlaştırma düzeyi %47,38'dir. Genel gazlaştırma programına göre 2030 yılına kadar bu değer %56'yı bulmalıdır.
- *Diğer*- Analiz yapıldığı tarihte Kazakistan'da sıvılaştırılmış doğal gaz üretimi yapan yer yoktur. Böylece rekabetin olmaması ve Kazakistan'da olan iç talebin yanısıra, yakıt olarak SDG'ın avantajları (ucuzluk, verimlilik, çevresel faydalar, güvenlik) olması ülkemizde SDG üretimini cazip kılmaktadır.

Potasyum sülfat üretimi

- Büyük ölçekli potasyum sülfat üretimi için tesis yapımı
- *Hedef pazarlar*- Hazar bölgesinde: Kafkasya ve Orta Doğu Azerbaycan, İran, Türkiye
- *Hammadde*- en yakın Batı Kazakistan'da potasyum madenleri bulunmaktadır.
- *Diğer*- Kazakistan'daki üreticiler iç pazarı karşılamamaktadırlar. Tüm üretimi zinciri boyunca devlet desteği sağlanmaktadır.

Bütadien ve sentetik kauçuk üretimi

Cambıl bölgesinde kuru sodyum siyanür üretiminin genişletilmesi

- Bütadien (faz 1) ve sentetik kauçuk (faz 2) üretimini içeren bir üretim döngüsü ile Bütadien üretimi tesisinin inşaatı
- *İthalata bağımlılık*- kimya endüstrisindeki ticaret dengesinin analizi, yerli üretim kapasitesinin kimyasal ürün ve türevlerine olan talebi karşılayamayacağını göstermektedir.
- *Yüksek talep*- sentetik kauçuklar ve kauçuk ürünleri: makine mühendisliği, lastik ürünleri, ABS plastik, borular, tekstil, giyim, inşaat malzemeleri vb. alanlarda kullanılmaktadır
- *Birleşik petrol gazının (BPG) etkin geri kazanımı*- Petrol üretiminin büyümesiyle BPG'nin etkin geri kazanımı iç ekonomide gündem haline gelmiştir. İşbu projenin hayata geçirilmesi BPG'nin etkin geri kazanımı için alternatif sunmaktadır.

- Tesisin kuru sodyum siyanür üretim kapasitesinin yıllık 30 bin tona çıkarılması
- *Artan talep*- 2017'de yerli altın madenciliği şirketleri tarafından üretilen 85 ton altın için Kazakistan'ın sodyum siyanür üretim kapasitesinden 3 kat daha fazla olan 40 bin tondan fazla reaktif kullanılmıştır.
- *İthalat ve İhracat*- Kazakistan sodyum siyanür iç talebi genel olarak Rusya ve Çin'den yapılan ithalat ile karşılanmaktadır. Dünyadaki sodyum siyanürün yaklaşık %90'ı altın işlenmesi için kullanılmaktadır. Rusya ve Çin altın üretimindeki artış nedeniyle sodyum siyanür ithalatı artmıştır- artık işletmelerin kendi kapasitesi reaktif talebini tam olarak karşılamıyor. Komşu Kırgızistan ve Tacikistan da tamamen sodyum siyanür ithalatına bağımlıdır.

MADENCİLİK VE METALÜRJİ SEKTÖRÜ

Kazakistan Madencilik ve Metalürji sektörünün yatırım çekiciliği

- Kazakistan Maden ve Metalürji sektörünün yatırım çekiciliği olarak doğal kaynakların zenginliği ve adı geçen sektör ürünlerine olan talebin sürekli olarak artmasının yanısıra pazar potansiyelini söyleyebiliriz:

İhracat potansiyeli

- ✓ Ülkemizde **kalay** üretimi olmadığından dolayı, Kazakistan tamamen ithalata bağımlıdır. Kalay ürünleri Endonezya, Rusya, Belçika, Polonya ve Çin gibi ülkelerden ithalat edilmektedir. İhracat potansiyeli olarak dünya kalay ürünlerinin **%48**-ini tüketen Çin'i söyleyebiliriz.
- ✓ **Nadir Toprak Metallerinde** (NTM) Rusya ve Çin'e ihracat potansiyeli var. Son beş yılda Rusya'nın yıllık ortalama NTM ithalatı **1243 ton**, Çin'in ise **12221 ton** olmuştur.
- ✓ Kazakistan'da **titanyum dioksit** üretimi yoktur, BDT ülkelerinde ise yok denecek kadar azdır.
- ✓ Son beş yılda Rusya'nın yıllık ortalama **alaşımli çelik** ithalatı **828 bin ton**, Çin'in ise **2627 bin ton** olmuştur.
- ✓ Kazakistan **demir cevheri** konusunda iç talebi karşılamaktadır. Buna rağmen ülke demir cevheri ürünleri ihracatının **%90-99'luk** payı Çin ve Rusya'ya düşmektedir. 2017 yılı için Rusya ve Çin'in demir cevheri ithalatı **1084 milyon ton** değerini bulmuştur.
- ✓ Dünya **altın** taleplerinin **%24**-ü Çin'den geldiğini göz önünde bulundursak, Kazakistan'ın ihracat potansiyeli büyüktür. 2017 yılında Kazakistan Çin'e **4500 ton** altın ihracat etmiştir. Bunun yanısıra potansiyel pazar olarak 2017 yılında **7349 ton** ithal Rusya'yı söyleyebiliriz. Ayrıca Rusya ve Çin 2017 yılının dünyanın **ilk 10** gümüş ithalatçı listesinde yer almaktadır.
- ✓ Çin Kazakistan **kurşun cevherleri ve konsantrelerin** ana ithalatçısıdır. 2016 yılında Çin **51 595 ton** olan rekor miktarda Kazakistan'dan adı geçen metali ithal etmiştir.

Madencilik ve Metalürji

Deloitte.

Kobalt-Nikel Cevherinin İşlenmesi

- Doğal kaynakların verimli kullanımını sağlamak ve ürün kalitesini arttırmak için mevcut bir sanayi kuruluşunun yenilikçi bir şekilde iyileştirilmesi yoluyla nikel, mat, kobalt ve ticari FN-20 ferronickel üretmek için kobalt-nikel cevheri işleme kompleksinin inşası
- Kazakistan, küresel toplamın %2'si 1,5 milyon ton ile nikel rezervleri bakımından ilk 20 ülkede bulunuyor. Kobalt rezervleri bakımından ise, küresel toplamın %1,4'ü en az 100 bin ton'a sahiptir.
- *İhracat potansiyeli*- Kobalt ve nikel için iç talep düşük ve Çin ve Rusya gibi büyük tüketicilere ihracat yapıldıktan sonra fazla rezervlerle karşılanabilir
- Ucuz hammaddelerin bulunması nedeniyle üretim maliyetleri düşüktür.

Madencilik ve Metalürji

Deloitte.

Borly Bakır Yatağı

- Rafine bakır üretmek için Borly bölgesinde madencilik ve konsantre üretimi için bir sanayi kompleksinin inşaatı
- *Büyük bakır rezervleri* - Kazakistan, dünyadaki bakır rezerv miktarı (dünya bakır rezervlerinin %5'i, yani 36,6 milyon ton) bakımından 5. sırada bulunmaktadır.
- *Yüksek talep* - Rafine edilmiş bakır talebinin artmasının 2017 yılında %1, 2018'de ise %2 artması bekleniyor.
- *Fiyat artışı* - Rafine edilmiş bakırın dünya fiyatları, dünya ekonomisinin istikrarının bir sonucu olarak bu ürüne olan talepteki artış nedeniyle yükseliş eğilimi gösteriyor.
- *İhracat potansiyeli* - Önemli tüketici pazarları (%70) Rusya ve Çin'dir.

SANAYİ MAKİNELERİ ÜRETİMİ VE METALÜRJİ SEKTÖRÜ

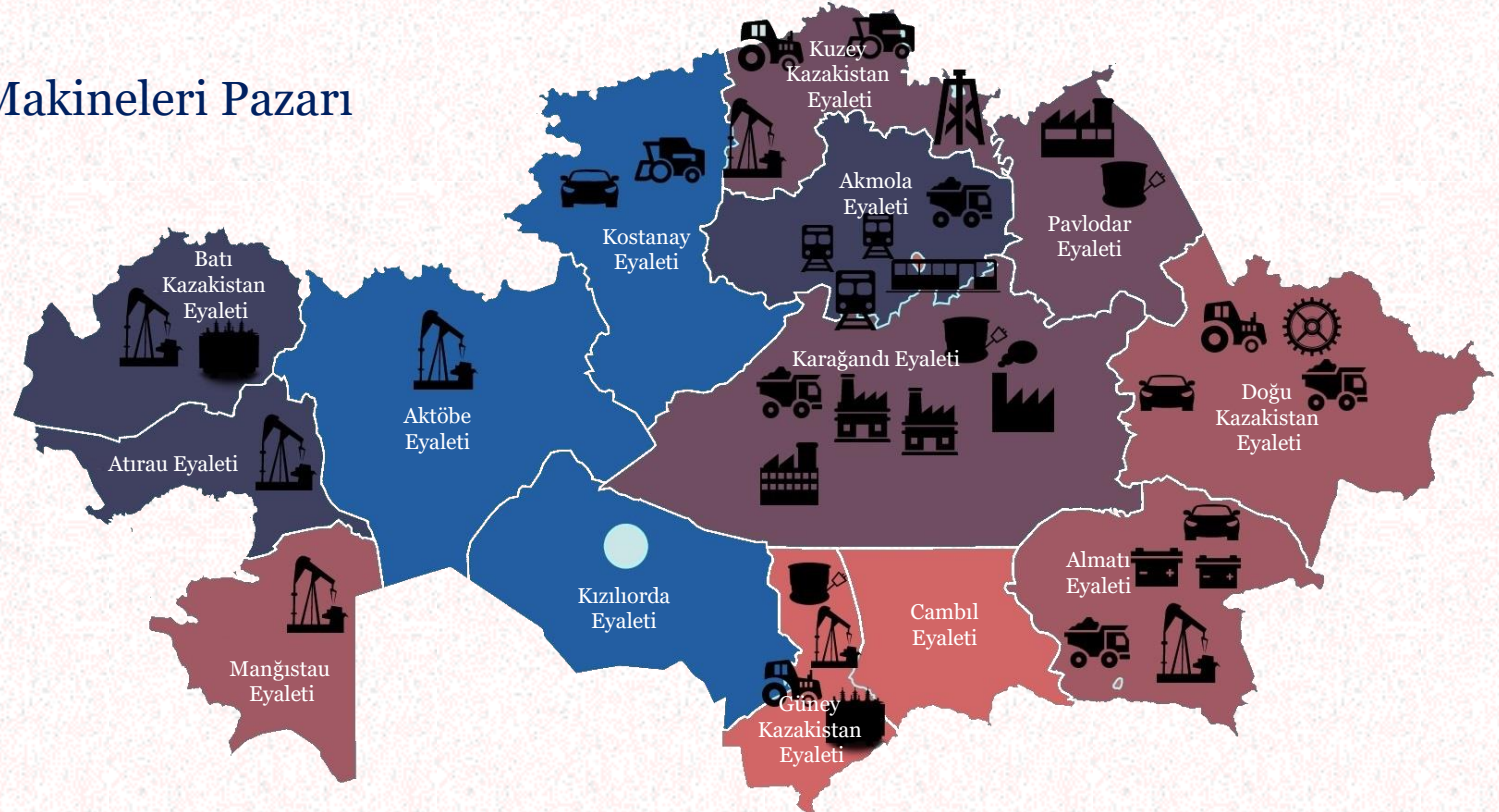
- ✓ 2016 yılı sonuçlarına göre, Sanayi makineleri üretimi ve metalurji sektöründeki üretim hacmi sırasıyla 2,2 milyar ABD doları ve 9,9 milyar ABD doları olmuştur.
- ✓ Aynı zamanda, son beş yılda, bu sektörlerin toplam ortalama yıllık büyüme oranı %9'dur.
- ✓ Son beş yılda, bu sektörlerle yaklaşık 15 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırım çekilmiştir.
- ✓ Büyüyen dinamiğe rağmen, Sanayi makineleri üretimi sektöründe önemli üretim açığı görülmekte olup, bu durumun ithalat ile kapatıldığı bilinmektedir (son beş yıl içinde, Sanayi makineleri üretimi pazarının toplam hacmindeki ithalat payı yaklaşık %80-85 seviyesine ulaşmıştır).

2011-2015 yılları için Kazakistan Sanayi makineleri üretimi Pazar hacmi

	2011	2012	2013	2014	2015
Hacim, milyar USD	17,4	21,6	23,9	21,2	14,7
İthalat, %	83	85	82	85	84
Yerli üretim, %	17	15	18	15	16

SANAYİ MAKİNELERİ ÜRETİMİ VE METALÜRJİ SEKTÖRÜNE YATIRIM

Sanayi Makineleri Pazarı

 Zheskazğan Bakır Eritme Tesisi

 Kazakistan Elektroliz Tesisi

 Karağandıelektromaş

 Zheskazğan Bakır Eritme Tesisi

 Otomotiv Sanayii

 Madencilik Makileri Üretimi

 Mobil Sondaj Kule Üretimi

 Transformator Üretimi

 Biçerdöver İmalatı

 Traktör Üretimi

 Kazakistan'da kurşun asitli akü üreticileri

 Kablo ve tel ürünleri imalatı

 Lokomotif Üretimi

 Mekanik Tamir Tesisi

 Döküm-mekanik ve makine yapımı tesisleri

 Yolcu Vagonları Üretimi

SANAYİ MAKİNELERİ ÜRETİMİ VE METALÜRJİ SEKTÖRÜNE YATIRIM

- ✓ Bugüne kadar, "Kazakistan Cumhuriyeti Endüstriyel ve Yenilikçi Kalkınma Devlet Programı" ve "İş-2020 Yol Haritası" çerçevesinde Sanayi makineleri üretimi sektörünün desteği bir önceliktir. Böylelikle, hem serbest ekonomi bölgeler çerçevesinde hem de yatırım sözleşmeleri çerçevesinde Kazakistan'da Sanayi makineleri üretimi sektörünün işletmeleri için sunulan geniş bir teşvik yelpazesi bulunmaktadır.
- ✓ "Kazakistan Cumhuriyeti Endüstriyel ve Yenilikçi Kalkınma Devlet Programı" uygulamasının yıllarında Sanayi makine üretimi sektöründe işgücü verimliliği iki kat artarken, üretim hacmindeki reel artış % 77 oranında olmuştur.
- ✓ Geçtiğimiz birkaç yılda, Alstom, Talgo, Airbus Helikopterleri, Böhmer, mito elektronik ve başka gibi ABD, Fransa, Çin, Güney Kore ve diğer ülkelerden gelen 30'dan fazla uluslararası yatırımcı, Kazakistan Sanayi makineleri üretimi projelerine 1.5 milyar dolardan fazla yatırım yapmıştır. 2015 yılında Sanayi makineleri üretimi sektöründeki bu projeler toplam üretimin %10'unu buldu.

REKABET AVANTAJLARI

- ✓ **Düşük üretim maliyetleri.** Tenge devalüasyonunun bir sonucu olarak, Kazakistanlı üreticiler işgücü ve kamu hizmetleri için daha düşük üretim maliyetleri nedeniyle rekabet avantajı elde etmiştir.

- ✓ **AEB ülkelerinin Sanayi makineleri üretimi pazarına gümrüksüz erişim.** Kazakistan, AEB'deki en büyük ikinci Sanayi makineleri üretimi pazarına sahiptir. Ülke, Rusya, Beyaz Rusya, Kırgızistan ve Ermenistan pazarlarına doğrudan gümrüksüz erişim hakkına sahiptir.

	Rusya	157
	Kazakistan	14,7
	Beyaz Rusya	9,6
	Ermenistan	0,7
	Kırgızistan	0,7

Talgo

ALSTOM

AIRBUS
HELICOPTERS

BÖHMER
Power Drivings - The Specialist

MITO
ELECTRONICS

- ✓ **Sanayi makineleri gerektiren sektörlerin gelişimi.** Kazakistan ekonomisi, sanayi makinelerini yaygın olarak kullanan sektörlerde uzmanlaşmıştır. Tarım, madencilik, petrol ve gaz, elektrik ve inşaat, ülkenin GSYİH'sinin %25'inden fazlasını oluşturmaktadır.

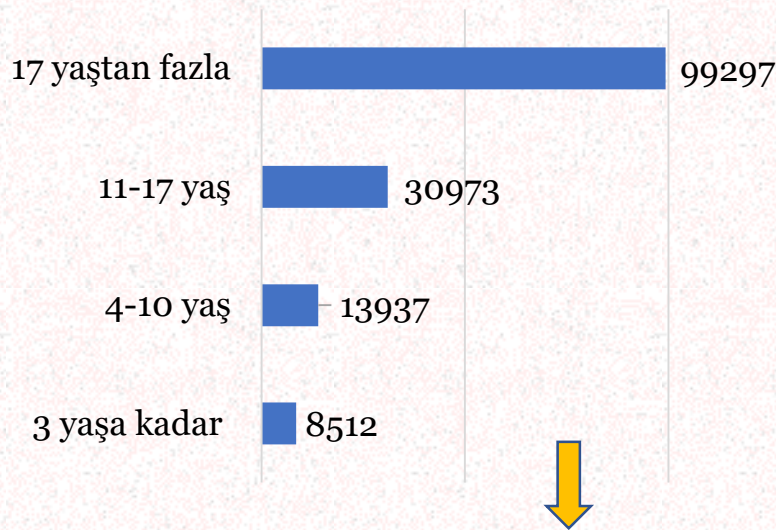
SANAYİ MAKİNELERİ ÜRETİMİ VE METALÜRJİ SEKTÖRÜNE YATIRIM

Kazakistan'daki Tarım Makineleri Satışı, *milyar tenge (\$)*

	Diğer ülkelerden ithalat	BDT'den ithalat	Yerli üretim
2016 yıl	48 (130,3 milyar \$)	28 (76 milyar \$)	30 (81,5 milyar \$)

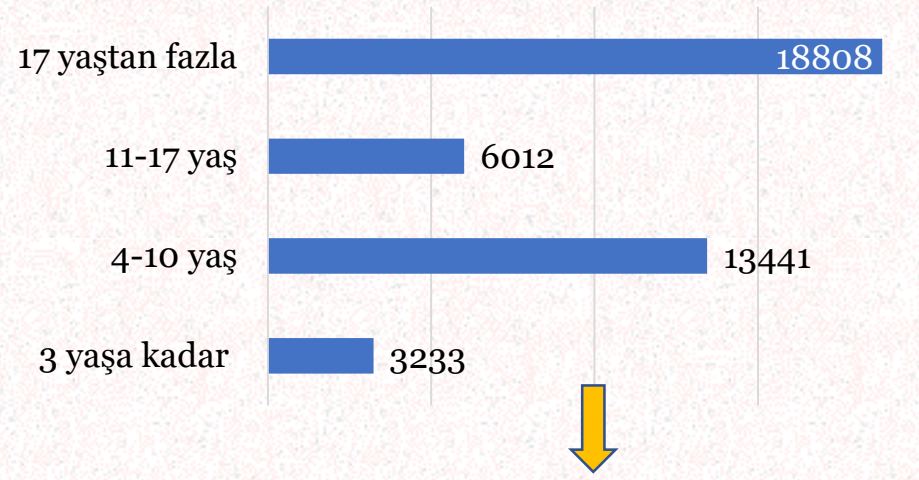
Tarım Makineleri Parkı Durumu

Mevcut traktör sayısı - **152 629**

Bunların 46032 veya %46 tahsil edildi veya tahsil edilecektir

Mevcut hasat makineler sayısı - **41 494**
(Harvester)

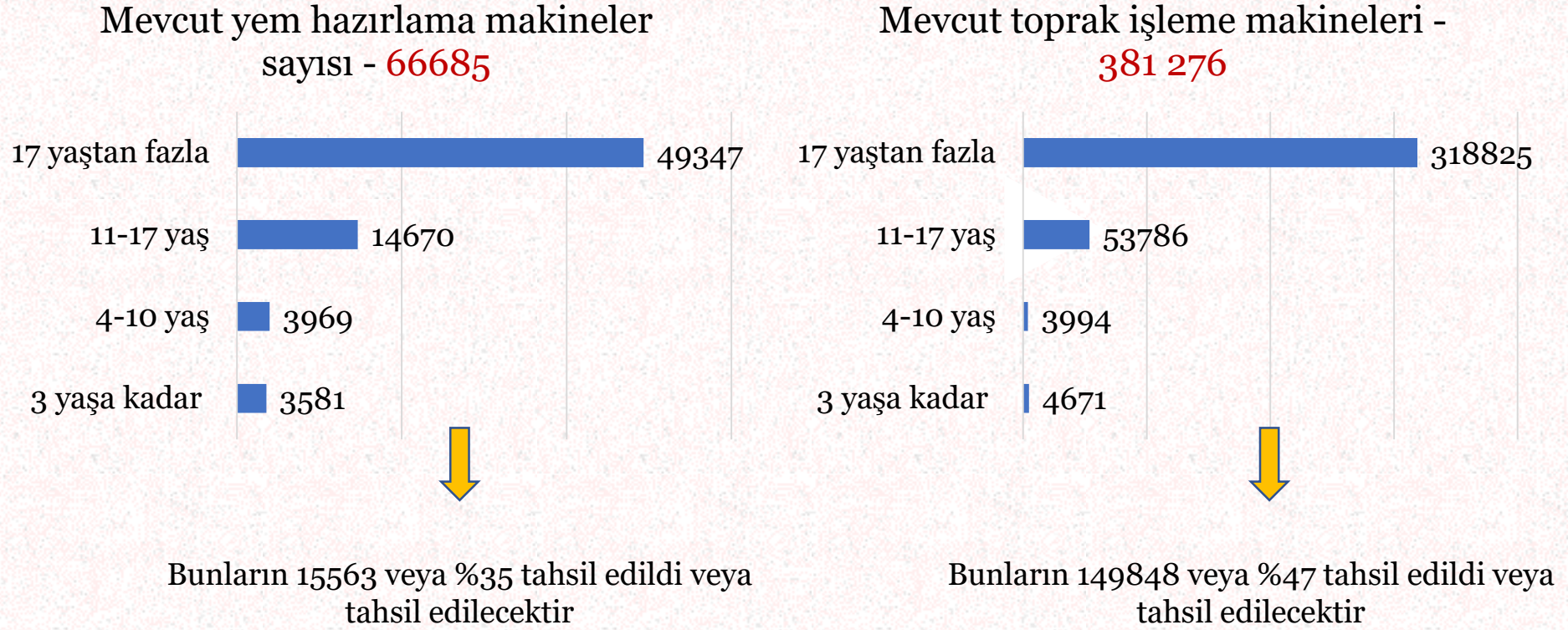

Bunların 8097 veya %43 tahsil edildi veya tahsil edilecektir

Tarım makinelerinin maksimum çalışma süresi **17** yıldır.
Kazakistan'daki traktörlerin **%65** yaşı ve hasat makinelerin **%46** yaşı **17** yıldan fazladır

SANAYİ MAKİNELERİ ÜRETİMİ VE METALÜRJİ SEKTÖRÜNE YATIRIM

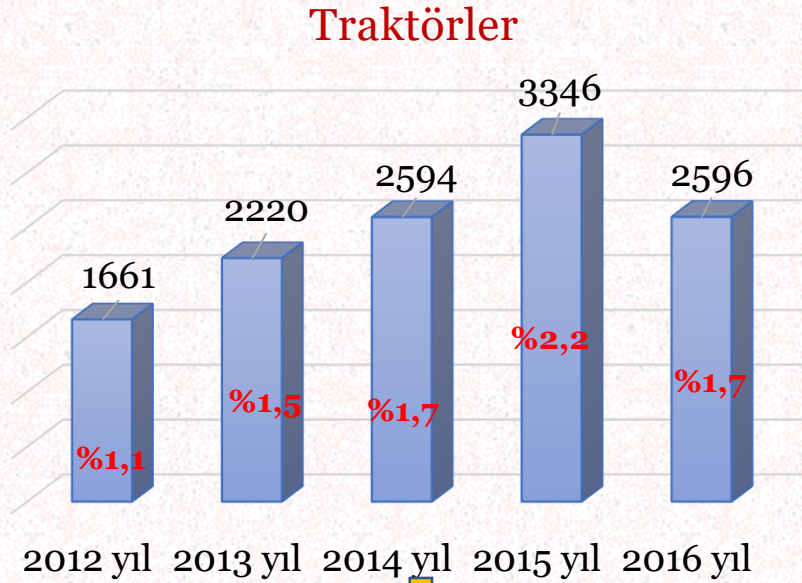
Tarım Makineleri Parkı Durumu

Tarım makinelerinin maksimum çalışma süresi **17 yıldır**. Kazakistan'daki yem hazırlama makinelerin **%67** yaşı ve toprak işleme makinelerin **%84** yaşı **17 yıldan** fazladır

SANAYİ MAKİNELERİ ÜRETİMİ VE METALÜRJİ SEKTÖRÜNE YATIRIM

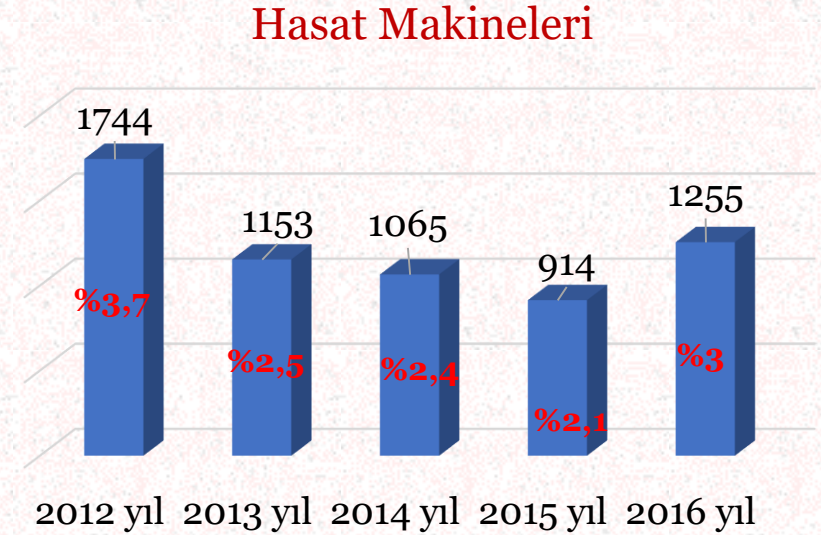
Tarım Makinelerinin Güncellemesi, sayısı

Yıllık minimum düzenleyici güncelleme seviyesi

- %6

Gerçek ortalama güncellemesi: %1,64

Yıllık minimum düzenleyici güncelleme seviyesi

- %8

Gerçek ortalama güncellemesi: %2,74

Böylece, tarım makineleri güncelleme yavaş ilerliyor

Eskimiş Tarım Makinelerinin Kullanma Sonucu

- onarımlar, yakıtlar ve madeni yağlar için aşırı ödeme 95 milyar tenge veya üretim maliyetlerinin %20'sidir
- verim kayıpları 2.9 milyon tona (brüt hasadın %14'ü) veya gelirdeki 200 milyar tenge azlığa

Sanayi Makineleri Üretimi ve Metalürji

Deloitte

Tarım Makineleri Üretimi

- Tarımsal makine üretimi tesisinin inşaatı
  - *İthalat ikamesi* - traktör ve kombine makinelerin ithalat hacmi, ülkedeki bu tarım makinelerinin üretiminden 3 kat daha fazladır.
  - *Ülkede tarım makinelerinin yüksek düzeyde bozulması*. Resmi verilere göre, Kazakistan'daki traktörlerin% 93'ünden ve kombine biçerdöverlerinin% 71'inden fazlası devre dışı bırakılacak.
  - *Düşük üretim maliyeti*. Üretim seviyesinin% 49'luk başlangıç seviyesine sahip olan makine imalat işletmelerinin inşası ve bunu takiben 2041 yılına kadar% 90'lık bir artış, maliyet ve ithalat ikamesi açısından faydalıdır.

Sanayi Makineleri Üretimim ve Metalürji

Deloitte

Lastik Üretimi

- Arabalar için lastik üretmek için mevcut altyapıya sahip bir sanayi kompleksinin inşası ve modernizasyonu
  - *İthalat ikamesi* - Kazakistan'da mevcut bir üretim tesisi bulunmamaktadır.
  - *Talep* - Ekonominin büyümesini yavaşlattığı için, son 5 yılda bütçe lastikleri için önemli bir talep görülebilir.
  - *İhracat potansiyeli* - Azerbaycan, Kırgızistan ve Tacikistan gibi komşu ülkeler, lastik üretim tesislerine sahip değilken, diğer BDT ülkelerinde yeni lastikler için sürekli bir talep var. Birçok BDT ülkesinde ithalat tarifesi yoktur

- Kazakistan'ın tek 110 kV ve 220 kV güç transformatörleri üreticisi Alageum Electric grubunun üretiminin genişletilmesi
- *Temel malzemelerin mevcudiyeti* - Projenin uygulanması için gerekli olan temel malzemelerin ve bileşenlerin tamamına yakını Kazakistan'da mevcuttur.
- *Talep* - madencilik işletmelerinden ve enerji iletim şirketlerinden talep mevcuttur.
- *Rekabet avantajı* - ürünler için (ithal analoglara kıyasla) uygun fiyatlar ve kalite standartlarına uygunluk.
- *İhracat potansiyelinin artması* - komşu ülkelerdeki ithalat vergilerinin düşük seviyesi.

- Bakır boru üretim tesisi inşaatı
- *İthalat ikamesi*- Kazakistan'ın bakır boru üretim tesisi bulunmamaktadır. İç pazarda talep tamamen ithal mallarla karşılanmaktadır.
- *İhracat potansiyeli*- Kazakistan'ın coğrafi konumu ve Çin, Rusya, Ukrayna ve Belarus'taki bakır borularına olan yüksek talep, satışları artırma fırsatını ortaya koymaktadır.
- *Hammaddelerin üretiminde istikrarlı büyüme*. Kazakistan, 2016 yılında 408 435 ton rafine ve işlenmemiş bakır üretti (2015'e göre % 3.5 artmıştır)

Diğer Sektörler

Yenilenebilir Enerji

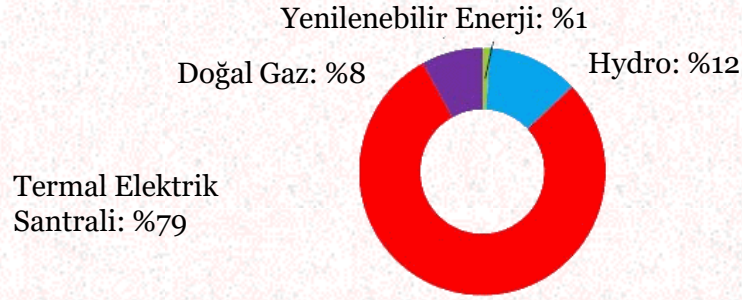
Toplam kurulu güç: **21,7GW**

Mevcut kapasite: **18,7GW**

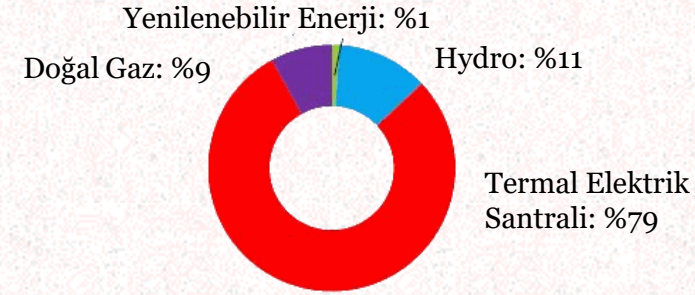
2017'de üretim: **102 bn. kWh**

2017'de tüketim: **97 bn. kWh**

2017'de üretim kapasitesi yapısı

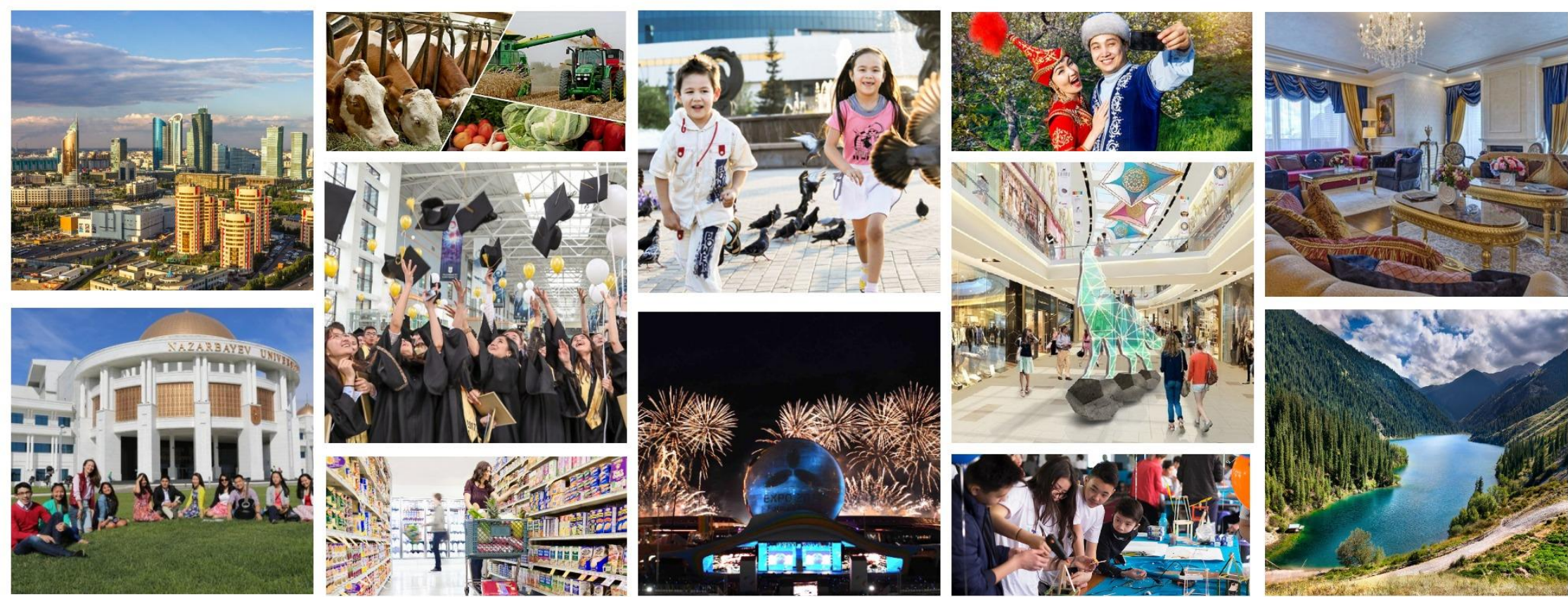
2017'de üretim yapısı

- Kazakistan'da yenilenebilir enerjide 2050 hedefi - 50% ulaştırmak.
- 30% döviz, 70% enflasyon endeksli ve 15 yıllık satım alma garantisi. 1 kWh ihale başlangıç fiyatları: Rüzgar: 22,68 tenge (35 kuruş); Güneş: 34,61 tenge (53 kuruş); Hidroelektrik: 16,71 tenge (26 kuruş); Biyogaz: 32,23 tenge (50 kuruş)

Mobilya üretimi

- Halihazırda Kazakistan 1161 mobilya üretim şirketi vardır (*Aralık 2018*) olması rağmen büyük mobilya üretim şirketi yoktur. Onun sadece 254 tane şirketi ofis mobilyasını üretmektedir.
- Kazakistan 2018 yılında başta Rusya, Çin ve Türkiye olmak üzere 25 ülkeden 300 milyon \$'lık mobilya ithal etmiş. İhracat ise 500 bin \$.
- Ülkemizde özellikle mutfak ve oturma, yüksek kaliteli mobilyaları üretimine ihtiyaç var.
- Kazakistan geçtiğimiz sene yaklaşık olarak 18 milyon m2 konut inşaat etmiştir (150 bin daire) ve bu süreç her sene artmakta.

KAZAKISTAN'DA YAŞAM

Kazakistan'da Yaşam

Konut Kirası (Aylık, ₸= KZT)

Eşyalı 2+1 Daire	200 000 ₸
Eşyalı 2+1 Ev	250 000 ₸

Yiyecek ve İçecek

Süt (1 litre)	300 ₸
Kaşar (0,5 kg)	1 200 ₸
Yumurta (12)	350 ₸
Ekmek	110 ₸
Pirinç (1 kg)	260 ₸
Bir Paket Sigara (Marlboro)	350 ₸

Dışarıda Yemek Yeme

“Big-Mac” Hamburgeri	850 ₸
Coca-Cola (500 ml)	180 ₸
Cappuccino	600 ₸
Bir Şişe Bira	300 ₸
Ortalama bir restoranda üç çeşit öğle yemeği	6000 ₸

İletişim

Sınırsız ADSL İnternet (aylık)	4 200 ₸
--------------------------------	---------

1 TRY= 55,2 ₸ (Kazakistan Ulusal Bankası, 04.09.2018)

Eğitim

- ❖ Nazarbayev Intellectual Schools
- ❖ Kazakhstan International School
- ❖ Almaty International School
- ❖ Haileybury
- ❖ International School «Miras
- ❖ QSI International School

Market ve Süpermarketler

- ✓ METRO Cash & Carry
- ✓ Ramstor (Migros)
- ✓ Magnum Cash and Carry
- ✓ Galmart
- ✓ INTERFOOD

Alışveriş Merkezleri

- «Khan Shatyr»
- Mega Silkway
- City Mall
- MEGA PLANET v.b.

Kazakistan'daki 5* Yıldızlı Lüks Oteller

Nur-Sultan

- ✓ Beijing Palace Soluxe Hotel Astana
- ✓ Rixos President Hotel Astana
- ✓ Ramada Plaza Astana Hotel
- ✓ Radisson Hotel Astana
- ✓ Astana Marriot Hotel
- ✓ The St. Regis Astana
- ✓ The Ritz-Carlton, Astana

Almatı

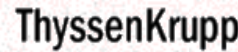
- ✓ The Ritz- Carlton, Almaty
- ✓ Royal Tulip Almaty Hotel
- ✓ Donatello Boutique Hotel
- ✓ InterContinental Almaty
- ✓ Rixos Almaty Hotel
- ✓ The Dostyk Hotel
- ✓ Rahat Palace Hotel

Uluslararası Hava Taşımacılığı

- Kazakistan hava taşımacılığı konusunda **44** hükümetlerarası anlaşma imzalamıştır
- Kazakistan'da en büyükleri **Astana** ve **Almatı** uluslararası havalimanı olmak üzere **20** tane havalimanı bulunmaktadır
- Almatı **29** uluslararası rotada **20** ülkeyle iletişim, Nur-Sultan ise **25** uluslararası rotada **16** ülkeyle iletişim halindedir.
- Kazakistan'ın başkentinden **5** Uluslararası finans merkezine - Frankfurt, Londra, Dubai, Hong Kong, Seul - uçuşlar mevcuttur.
- Her hafta Nur-Sultan'dan **126** uluslararası ve **289** yurt içi uçuş gerçekleştiriliyor.
- Astana Airport - **Istanbul Atatürk Airport** arasındaki uçuş mesafesi **3428** km'dir. Direkt uçuş ile ortalama olarak 700 km/h hızla giden bir yolcu uçağı ile yaklaşık **4 saat 53 dakika** zaman almaktadır

BAŞARILI YATIRIMCILAR

KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ
ANKARA BÜYÜKELÇİLİĞİ

Kılıç Ali Sokağı, No. 6,
Diplomatik Site,
06450 ORAN, ANKARA
Tel: +90 312 491 91 00
ankara@mfa.kz

Kazakistan- Türkiye yatırım ve ticaret ilişkileri
gelişmelerini takip etmek için bizim Sosyal Medya
sayfalarımızı takip edebilirsiniz

 KzEmbassy

 KZEmbassyTR

 kzembassytr